

Directives for Irrigation Sector

Directives by the Governor of Maharashtra under Rule 7 of the Development Boards for Vidarbha, Marathwada and the Rest of Maharashtra Order, 1994, the region-wise distribution of the Annual Plan outlays, time frame for its removal and region-wise allocation for the removal of backlog of Irrigation sector in the Annual Plan FY 2008-09.

1. Introduction :

1.1 The State of Maharashtra (Special Responsibility of Governor for Vidarbha, Marathwada and the Rest of Maharashtra) Order, 1994 made by the President of India under Article 371(2) of the Constitution of India has assigned the Governor of Maharashtra special responsibility for matters specified in sub Clauses (b) and (c) of Clause (2) of Article 371 of the Constitution in respect of the areas of Development Boards for Vidarbha, Marathwada and the Rest of Maharashtra. On 30 April 1994, the Governor of Maharashtra issued the "Development Boards for Vidarbha, Marathwada and the Rest of Maharashtra Order, 1994" (hereinafter referred to as the Order) constituting separate Development Boards for the said three regions.

1.2 According to Rule 7 of the said Order, the Governor of Maharashtra has the special responsibility of ensuring equitable allocation of funds for development expenditure over the areas of Development Boards, subject to the requirements of the State as a whole.

1.3 According to Rule 8 of the said Order, the allocation of funds or outlays made by the Governor shall be reflected in the Annual Financial Statement to be placed before the State Legislature and the development activities with regard to the outlays as aforesaid, shall be carried out or caused to be carried out by the State Government and the funds so allocated shall be non-divertible from the area of one Board to that of another Board.

2. These Directives are issued in continuation of the Governor's Directives dated 6 March 2006 and 1 March 2007.

3. **Annexure I** indicates the comparative position of financial backlog in Irrigation Sector between 2002 and 2007. **Annexure II** gives the statement of region-wise percentage of population, net sown area and backlog of Irrigation sector in the state. **Annexure-III** gives the statement of on-going projects and their balance costs as on 1 April 2004.

4. **Formula for equitable distribution of allocation in Irrigation Sector :**

4.1 The Directives dated 6 March 2006 aim at liquidating the remaining backlog as on 1st April 2005 in Irrigation Sector in next four years. The backlog in the Irrigation sector was assessed in 1994 by the Indicators & Backlog Committee by using the cost-norm of Rs.50000 per hectare. However, the Water Resources Department had finalised the region-wise backlog as on 1 April 2000 by taking into consideration the remaining cost of projects identified for backlog removal instead of uniform cost of Rs. 50000 per hectare. Since then the backlog in the subsequent years has been calculated by deducting the expenditure incurred on backlog removal from the financial backlog as on 1 April 2000. In continuation of this practice, the Water Resources Department has communicated the backlog as on 1 April 2006 which has been obtained by deducting the expenditure incurred on backlog removal (i.e. by multiplying the assigned weightage attached to backlog removal in the respective year to the expenditure incurred) from the financial backlog as on 1 April 2002. By adopting the similar methodology the Water Resources Department has now communicated the backlog as on 1st April 2007 as specified in Annexure-1 which is being considered for allocations under backlog removal, i.e. for assigning weightage to the backlog factor as shown in Annexure-V.

This procedure has given rise to certain anomaly in the calculation of the latest figures for backlog. While the basic values of 1st April 2000 are taken into consideration for assessing the backlog, the values subtracted subsequently have

not been adjusted for inflation. However this is being done for the sake of expediency and this adjustment will be carried out at some later date.

The issue of mismatch between the financial and physical backlog in the Irrigation sector, occurred as a result of the aforesaid anomaly has been dealt with in details at Clause 7.12 of the Directives dated 15 December 2001. While giving emphasis on removal of financial backlog, it was then presumed that the financial backlog would be wiped out in four years, i.e. by April 2006 and the fresh assessment of backlog giving emphasis on physical backlog would be carried out. Since, the backlog was not liquidated within the stipulated time frame and the same has been extended up to April 2010 by the Directives dated 6 March 2006 the above mentioned exercise will be carried out thereafter.

4.2 The directives dated 6 March 2006 stipulated a workable calendar for the region-wise allocation of outlay with respective weightage to backlog, population, net sown area and on-going projects as given below:

Year	Weightage to :			
	Backlog	Population	Net sown area	On-going projects
2006-07	25	40	20	15
2007-08	35	30	20	15
2008-09	45	20	20	15
2009-10	55	10	20	15

4.3 As the present tenure of the Development Boards is till 30th April 2010, it was envisaged that the backlog should be liquidated within four years commencing from 1st April 2006. Therefore, for the remaining financial backlog of **Rs. 3217.58 crore** as on 1 April 2007 to be removed within the **next 2 years**, a minimum of **Rs.1608.79 crore** will have to be allocated every year to the Irrigation sector for removal of backlog. By assigning 40% weightage to backlog in overall allocation for the Irrigation sector as stipulated in Clause 7.6 of the Directives dated 6 March 2006, an amount of **Rs. 4021.98 crore** would be the minimum allocation in the Irrigation

sector for next 2 years.

4.4 Now, the Planning Department by its communication dated **6 March 2008** has specified that the overall allocation for the Irrigation sector in the Annual Plan of FY 2008-09 is **Rs.5940** crore. **However, the divisible outlay allocated to irrigation department i.e. Rs.5100 crore out of which the outlay of Rs.4021.98 crore is considered for the purpose of the Directives as explained in Para 4.3.** Four factors, namely, backlog, net sown area, population (excluding population of Greater Mumbai) and on-going irrigation projects form the basis for the formula for equitable allocation. The region-wise distribution of allocation of outlay amongst the three regions based on this formula is given at **Annexure V**. Thus for FY 2008-09 with weightage to backlog at 45%, population at 20%, net sown area at 20% and on-going projects at 15%, the allocation in the Irrigation Sector, for Vidarbha will be Rs. 2029.49 crore, the allocation for the Marathwada region will be Rs. 822.90 crore and allocation for the Rest of Maharashtra region will be Rs.1169.59 crore.

4.5 Expenditure incurred in the Irrigation sector in the Annual Plans of FY 2004-05 and FY 2005-06 :

In para 4.5 of the Directives of the Governor dated 1 March 2007, the Governor directed that the distortions in the expenditure in FY 2004-05 and FY 2005-06 are to be made good in a phased manner over next three years i.e. 2007-08, 2008-09 and 2009-2010 as specified in Annexure-IV. Therefore, the Governor has directed that the shortfall of Rs.438.82 crore in Vidarbha and Marathwada Rs.100.26 crore in Marathwada be made good and the excess expenditure of Rs.539.08 crore in the Rest of Maharashtra be deducted from outlay allocated to them in FY 2008-09.

4.6 Additional outlay given to Marathwada region under Marathwada package in FY 2007-08 :

By letter dated 20 November 2007, the Governor has conveyed his recommendation to place before both the houses of the State Legislature the supplementary statement of Expenditure for FY 2007-08 which included additional

outlay of Rs. 100 crore allocated to the Marathwada region under Marathwada Package. He has directed that the Vidarbha region will be duly compensated for this additional outlay over next two years as per the formula laid down in the Directives for the year 2007-08. The Rest of Maharashtra region will also have to be compensated on the same lines. To compensate the other two regions for the additional outlay of Rs. 100 crore provided to Marathwada as per the formula laid down in the Directives for the year 2007-08, an outlay of Rs. 371.25 crore will have to be provided out of which Rs. 207.21 crore will be provided for Vidarbha and Rs. 164.04 crore for the Rest of Maharashtra. Since the additional outlay under Marathwada Package is to be made good in two years, an outlay of Rs. 185.62 crore i.e. 50% of Rs. 371.25 crore will have to be additionally provided to Vidarbha and Rest of Maharashtra during FY 2008-09. The statement showing above details is given at Annexure-IV A. While working out the region-wise outlays for Irrigation sector, the amount of Rs. 185.62 crore is deducted from the minimum prescribed outlay of Rs. 4021.98 crore and the region-wise allocation of the remaining amount is decided as per the formula for FY 2008-09. Then the adjustments are made to accommodate the aberrations in expenditure in FY 2004-05 and 2005-06 as well as additional outlay to Marathwada under Marathwada Package. The final statement of region-wise allocation after incorporating all the adjustments is given in Annexure-VI.

5. In addition to this the guidelines laid down by earlier Directives in respect of allocation of non-budgetable outlay, decentralization of powers to give approvals and divisible and non-divisible plan outlays and the guidelines prescribed by the Directives dated 6 March 2006 in respect of committed expenditure, projects under NABARD and AIBP and DPAP areas stand as they are. It is also reiterated that the Development Boards should be involved in deciding priority and identification of the projects for liquidation of backlog by the Irrigation Development Corporations and the Government to ensure meaningful participation of the Boards in the functioning of these corporations.

6. **Irrigation Backlog in Amravati Division :**

Vidarbha region consists of 11 districts, which are sub grouped into 2 Revenue Divisions namely Nagpur and Amravati. The districts of Akola, Washim, Amravati, Buldhana and Yavatmal are included in Amravati Division. The backlog in the irrigation sector of Amravati Division as on 1st April 2007 is Rs. 2477.65 crore, which is 77% of the total irrigation backlog in the state and 99.22% of the irrigation backlog of Vidarbha region. In order to achieve the objective of liquidation of total backlog in the state by March 2010, it is now imperative to wipe out the backlog in Amravati Division. The high incidence of farmers' suicides and rural distress in the same Division further add to the gravity of the situation. Therefore it is of utmost importance that all the issues related to backlog removal in Amravati Division are adequately and timely addressed by the State Government.

It is observed that during FY 2001-02 to FY 2004-05 the actual expenditure in Amravati Division vis-à-vis the plan allocation has been abysmally low as indicated in the Table placed at Annexure-VII-C. The situation has improved to some extent in the year 2006-07 wherein ratio of expenditure to outlay has gone upto 56.21%. However after taking stock of the present scenario prima facie it is observed that the number of irrigation projects in hand in Amravati Division especially in the districts of Amravati, Akola and Washim are not adequate to liquidate the backlog. Since major portion of the area is under forest cover, many of the projects are delayed for want of environmental and forest clearances. In this background in order that the backlog is fully liquidated by March 2010 it is necessary for the Water Resources Department to take up a time bound programme of completion of on-going projects and if required take up new projects on an urgent basis in Amravati Division. The Water Resources Department by their letter dated 4th February 2008 has submitted a proposed financial and physical programme for the years 2008-2009 to 2010-2011 to the Governor's office which is placed at Annexure-VII-A and VII-B. It is indicated by the department that by implementing the aforesaid programme the backlog of Rs.2063.65 crore in Amravati Division will be wiped out by March 2010 and remaining backlog of Rs. 414 crore will be liquidated in the succeeding year as shown in the Table placed at Annexure-VII D.

His Excellency the Governor has directed that the Water Resources Department should strictly adhere to the aforesaid programme in a time bound manner. Since the completion of ongoing projects is not adequate to achieve the target of backlog removal in Amravati division, the Water Resources Department has to expedite at various levels the execution of administratively approved projects, projects still under the process of administrative approval and the projects still under investigation. **The Governor has directed that Maharashtra Water Resources Regulatory Authority should monitor the implementation of the financial and physical programme prepared by the Water Resources Department for removal of backlog in Amravati division and submit periodic reports to the Governor. The Governor has further directed that the State Government should facilitate completion of on-going projects and taking up of new irrigation projects required for liquidation of backlog in Amravati Division by addressing the governance issues through measures such as giving timely approvals, expediting land acquisition process, strengthening the investigation circle in the Division, creating a dedicated wing for monitoring the projects required for backlog removal in Amravati Division, providing sufficient manpower and acquiring necessary clearances for the projects from Government of India.** It is observed that the State Environmental Committee which is empowered to give environmental clearances to projects having Culturable Command Area less than 10000 hectares is not yet set up by the State Government. **His Excellency the Governor has directed that the State Government should expedite the process of setting up of State Environmental Committee and obtaining approval for the same from Ministry of Environment and Forests.**

The physical and financial programme prepared by the Water Resources Department for Amravati Division include many minor irrigation projects of local sector, which are implemented by the Water Conservation Department. **His Excellency the Governor has directed that the State Government should ensure proper coordination between the Water Resources Department and Water Conservation Department and also streamline the process of giving approval to Minor Irrigation projects of local sector for timely completion of these projects.**

7. Implementation of Inter-State Awards :

7.1 Rule 7(5) (vii) of the Development Boards for Vidarbha, Marathwada and Rest of Maharashtra Order 1994 provides that while working out the likely amount for development expenditure and its subsequent distribution amongst the three regions by the Governor, due consideration shall be given to the amounts required for expenditure related to implementation of Inter-State Agreements or Inter-State Awards and court decisions. The State Government has informally approached the Governor and indicated that the storage of 52 TMC water out of Maharashtra's total share of 560 TMC water in Krishna river basin is yet to be created for which an outlay of Rs.1750 crore is required to be provided over a period of next three years to the Maharashtra Krishna Valley Development Corporation and failure to do so will jeopardize Maharashtra's interests before the second Krishna Water Dispute Tribunal. Further, the State government has informed that the state's expert witness Shri S. T. Deokule has already made a statement before the present Tribunal that the Government of Maharashtra is committed to complete the storages in an advanced stage of construction of approximately 50 TMC of water within next two years. Therefore, the State Government has informally requested the Governor to provide an increased allocation to the Rest of Maharashtra region for the next 2-3 years by modifying the Directives in view of the provisions under Clause 7(5) (vii) of the Development Board Rules.

7.2 The Governor fully understands the importance of the requirement of the state as a whole for fulfilling its commitments before the Inter-State River Tribunals as well as for implementation of the Inter-State Awards. However, it is observed by the Governor that most of the ongoing irrigation projects in the state except those in Konkan are in the basins of inter-state rivers such as Godavari and Krishna, which are covered by Inter-State Tribunal Awards and Tapi which is covered by bilateral agreement with Madhya Pradesh. Hence, when the applicability of Clause 7 (5) (vii) was examined in 2006 it was specified in para 5.3 of the Directives dated 6 March 2006 that in spirit of the said rule the provision of funds for incomplete irrigation projects is to be factored in for purpose of allocation of funds. Therefore since FY 2006-07, a weightage of 15% has been assigned to ongoing projects by reducing the weightages of backlog and net sown area by 10% and 5% respectively. It is the

contention of the State Government that by applying the formula, though the funding for liquidation of backlog has increased, there are not adequate funds available for safeguarding state's interest in inter-state tribunals, particularly in the case of Krishna basin. Now that the new Tribunal for Krishna basin has started functioning and claims and counter claims of different states are being heard, it has become imperative to review the earlier position taken in 2006 and to make necessary provision for safeguarding the interests of the state vis-à-vis other riparian states before the Tribunal. Thus, there is an element of urgency in considering the requirements of irrigation projects in Krishna River Basin in Maharashtra.

7.3 However, before considering the request for additional outlay for projects in Krishna river basin, the Governor felt it necessary to carry out a quick appraisal of the planning and execution of projects undertaken in Krishna river basin by Maharashtra Krishna Valley Development Corporation to achieve the live storage creation of 560 TMC water allocated by the first Krishna Water Dispute Tribunal. Maharashtra Krishna Valley Development Corporation submits its Annual Reports to the State Legislature, a copy of which is also submitted to the Governor's office. After a careful scrutiny of the information given in the Annual Reports of Maharashtra Krishna Valley Development Corporation, it has been observed that there is discrepancy in data as regards achievement in storage creation in the years 1999-2000 and 2000-2001 as shown in the Table below:

Year	6 th to 8 th Annual Reports		9 th & 10 th Annual Report	
	Live Storage created in the year (TMC)	Cumulative Live Storage (TMC)	Live Storage created in the year (TMC)	Cumulative Live Storage (TMC)
Upto 1996	385	385	385	385
1996-1997	15	400	15	400
1997-1998	32	432	32	432
1998-1999	25	457	25	457
1999-2000	25	482	14	471
2000-2001	29	511	05	476

Note : 6th Annual Report for the year 2001-02
7th Annual Report for the year 2002-03
8th Annual Report for the year 2003-04
9th Annual Report for the year 2004-05
10th Annual Report for the year 2005-06

7.4 The Water Resources Department has further communicated that after the year 2001-02 up to June 2007 live storage of 32 TMC has been created. This has also

been reported in the subsequent reports of Maharashtra Krishna Valley Development Corporation. If the quantum of 32 TMC is added to the storage of 511 TMC created up to the year 2001 as reported in the 6th to 8th Annual Reports, the total storage creation till June 2007 amounts to 543 TMC leaving only 17 TMC for further achievement. However, as reported in the 9th and 10th Annual Reports, Maharashtra Krishna Valley Development Corporation has scaled down its achievement up to March 2001 by 35 TMC without giving any reason, which has restricted the total achievement of live storage creation up to June 2007 to 508 TMC leaving the quantum of 52 TMC for further storage. This anomaly in data makes it difficult to assess correctly the exact requirement of MKVDC for safeguarding the interest of the state.

7.5 In addition to this, an appraisal of Annual Reports shows the dilution of priority to the projects required to be completed to strengthen Maharashtra's case before the Tribunal. The diversion of resources to other projects not related to creation of Live Storage has resulted into slow pace of storage creation. It is to be noted that the storage of 385 TMC was already created in Krishna river basin before 1996 and additional storage of 175 TMC was to be created since then to protect Maharashtra's share in Krishna water. However, despite spending resources worth Rs.12391 crore during April 1996 to March 2007, there is still a demand of Rs.1750 crore for storage creation of remaining 52 TMC of water.

7.6 In this background the Governor has decided that the issue of scaling down the achievement by Maharashtra Krishna Valley Development Corporation without adequate explanation and the data provided by them regarding the storage creation actually achieved and yet to be achieved need to be validated by an independent agency. Since the provisions of Clause 21 (1) & (2) and proviso of Clause 11(f) of Maharashtra Water Resources Regulatory Act, 2005 entrust special powers with MWRRA for removal of backlog as per Governor's directives, the Governor directs that the Maharashtra Water Resources Regulatory Authority should undertake the exercise of examining the data regarding storage creation and project completion provided by Maharashtra Krishna Valley Development Corporation in their Annual Reports and submit its findings preferably within three months. The Maharashtra Water Resources Regulatory Authority should further indicate the exact quantum of storage already achieved and yet to be

achieved in Krishna river basin and also specify the projects and the funds required for the same. After receipt of the report from the Maharashtra Water Resources Regulatory Authority, a decision regarding providing additional funds for creation of the storage confirmed by Maharashtra Water Resources Regulatory Authority can be taken under Rule 7(5)(vii).

7.7 Meanwhile an arrangement for achieving the target of the undisputed quantum of storage creation i.e. 17 TMC can be contemplated. By an approximate estimation and in view of the total cost of storage creation of 52 TMC water as communicated by the Water Resources Department, the amount required for storage creation of 17 TMC water in Krishna river basin comes to about Rs.530 crore. After taking into account the Maharashtra Krishna Valley Development Corporation's share in the outlay for the Rest of Maharashtra region as specified in column 6 of Annexure VI of the Directives, the remaining amount required for storage creation of 17 TMC water during FY 2008-09 can be additionally provided.

7.8 However, the Governor is of the opinion that the concern for implementation of the Inter-State Awards should not be restricted only to one river basin. Though there is an urgency in respect of Krishna basin, other river basins cannot be ignored. Hence, while the projects for impounding balance water in Krishna river basin deserve to be put on fast track, projects in other river basins covered by Inter-State Awards and bilateral agreements deserve at least a brisk pace of implementation. There are three major inter-state rivers in Maharashtra, i.e. Krishna, Godavari and Tapi. The former two are governed by Inter-State Awards while the latter is covered by a bilateral agreement. The details of the status of Maharashtra's share in the water of these three river basins, the quantum of water stored till now and the one which is yet to be stored are given in Annexure VIII. It is observed that in Godavari river basin, out of the total water available for the state, storage of 202.85 TMC of water is yet to be planned for. Apart from this, projects for storage creation of 176.37 TMC water are still under progress out of which projects of 71.22 TMC water are in Marathwada with Godavari Marathwada Irrigation Development Corporation and those of 105.15 TMC water are in Vidarbha with Vidarbha Irrigation Development Corporation. Similarly in Tapi river basin projects for storage creation of 85.65 TMC

water are under progress in which the projects for storage creation of 60.95 TMC water are with Tapi Irrigation Development Corporation and the remaining projects are with Vidarbha Irrigation Development Corporation and Godavari Marathwada Irrigation Development Corporation.

7.9 The Governor is of the opinion that in order to protect the interests of the state in respect of the implementation of Inter-State Awards, certain arrangement needs to be made under the provisions of Rule 7(5) (vii) for providing requisite funds for storage creations in the river basins of Krishna, Godavari and Tapi. Since the requirement of funds in Krishna basin is to the extent of storage creation of the undisputed quantum of 17 TMC water during FY 2008-09, the funds to be made available to the other two river basins should be commensurate to the same.

7.10 It is further observed by the Governor that in the aforesaid arrangement there is no room for consideration of river basins in Konkan since the west flowing rivers in this sub-region are not covered by any Inter-State Award. The Governor is of the opinion that while most of the areas of the state are benefited by the resources made available under the provisions of Rule 7(5) (vii) Konkan should not be left out. Besides the storage and utilisation of water out of the total water available in the river basins of Konkan is extremely low as communicated by the Water Resources Department by its letter dated 29th February 2008. The Governor therefore intends to provide resources to irrigation projects in Konkan under the provisions of Rule 7(5) (ix) wherein due consideration has to be given to any other item of expenditure which may be deemed fit as requirement of the state as a whole by the Governor. In view of the above discussion, the Governor desires to provide additional resources to fulfil the requirements of implementing the Inter-State Awards and of irrigation projects in Konkan.

7.11 However, such additional resources are to be provided by keeping intact the minimum outlay of Rs.4021.98 crore for irrigation recommended by the Governor and its region-wise distribution specified in Annexure VI. This has been worked out as already explained in para 4.3. **The Governor directs that in order to fulfil the requirement of the provisions of Rule 7(5) (vii) and Rule 7(5) (ix) of the**

Development Board Rules, 1994 in respect of the river basins of Krishna, Godavari and Tapi as well the river basins in Konkan, the State Government should provide Rs.1000 crore in addition to the minimum outlay of Rs.4021.98 crore recommended by the Governor and it is to be distributed among the various river basins and respective Irrigation Corporations in the following manner:-

Sr. No.	River Basin	Irrigation Corporation	Additional Outlay
1	Krishna River Basin	MKVDC	Rs. 375 crore
2	Godavari River Basin	VIDC & GMIDC	Rs. 375 crore
3	Tapi River Basin	TIDC	Rs. 150 crore
4	River Basins in Konkan	KIDC	Rs. 100 crore
	Total		Rs. 1000 crore

7.12 The Governor further directs that the additional resources so provided are to be utilised by strictly adhering to following conditions :-

- (1) The additional outlay is to be utilised only for storage creation in the river basins of Krishna, Godavari Tapi as well as in Konkan. The list of such projects duly approved by the State Cabinet should be furnished to the Governor. The State Cabinet should prioritize the projects in such a manner that the interests of the state vis-à-vis safeguarding its position before the Tribunal are protected.
- (2) A committee should be set up under the chairmanship of the Additional Chief Secretary, Planning Department with Principal Secretary, Finance and Secretary, Water Resources as members to monitor the implementation of programme taken up under the additional funding of Rs. 1000 crore.
- (3) The committee should monitor the implementation of the projects to be taken up under this programme in all the river basins as approved by the State Cabinet. The government should devise appropriate checks and balances to enable the committee to ensure that the funds are spent on targeted projects only and the desired storage creation is achieved at the end of the year. The

committee should send periodic reports in this regard for information of the Governor.

- (4) The additional outlay so given for FY 2008-09 for the purpose of strengthening the interests of the state before Inter-State Tribunals is restricted to Rs. 1000 crore only. Any additional outlay given further shall be distributed among the three regions as per the formula specified in Annexure-V.
- (5) The aforesaid arrangement will be in place for FY 2008-09 and will be duly modified in the subsequent year after receipt of the report from the Maharashtra Water Resources Regulatory Authority in respect of implementation of projects in Krishna basin.
- (6) The State Government should ensure that the MKVDC now gets into a mission mode to secure state's interests by focusing on storage creation.

8. Allocation for Irrigation Sector in the Annual Plan 2008-09 :

In the background of what has been stated and to ensure that no further backlog is created while the existing backlog is being liquidated, His Excellency the Governor has directed that the Annual Plan outlays in the Annual Plan 2008-09 for Irrigation Sector should be made in the following manner:-

8.1 As in the past there shall be no distinction between backlog and non-backlog allocations in the Irrigation Sector. The divisible outlay in the overall allocation in the Irrigation sector as a whole, which includes both the budgetable and non-budgetable outlay should be distributed on the basis of weighted average as specified in Annexure V, which have been worked out on the basis of the following weightages :

- (1) Backlog (as on 1 April 2007) - 45%,
- (2) Population (excluding Greater Mumbai) -20%,
- (3) Net sown area-20%; and
- (4) On-going projects (as on 1 April 2004) - 15%.

8.2 However, the distortions in expenditure in FY 2004-05 and FY 2005-06 as specified in Annexure-IV and Annexure-IV-A should be made good as explained in Annexure-VI. Therefore the actual region-wise allocation of Rs. 4021.98 crore in FY 2008-09 in the Irrigation sector is as follows :

Vidarbha	--	Rs.2478.25 crore
Marathwada	--	Rs. 885.18 crore
Rest of Maharashtra	--	Rs. 658.55 crore

8.3 In addition to the allocation of Rs.4021.98 crore an outlay of Rs.1000 crore should be provided for storage creation in respect of inter-state rivers as well as rivers in Konkan as specified in Para 7.11.

8.4 Further, should the State Government, resort to market borrowings, outside the budget, for the irrigation sector, money so raised should be for the State Government as a whole and distributed amongst the three Development Boards equitably as indicated above.

8.5 After deducting allocation for the Irrigation Sector and funds for removal of backlog in other backlog sectors, the divisible portion of the remaining Plan outlays should be distributed amongst the three regions in proportion to the overall population of the respective regions.

8.6 There shall be no diversion of funds from backlog districts to non-backlog districts and from the area of one Development Board to another without prior approval of the Governor.

8.7 The allocation indicated in these Directives are on the basis of what has been indicated by the State Government. Should over all allocation for irrigation increases subsequently, the same formula specified at Annexure-V shall be applicable to such additional plan allocations.

8.8 The disbursement of outlay in the Irrigation sector in the Annual Plan 2008-09 should be strictly in accordance with the region-wise percentages stipulated at Annexure-V in the directives.

8.9 It is also noticed that in absence of work-wise allocation at the time of budget sanctioning and the subsequent delays in doing so, the expenditure is not incurred in desired proportion and manner. Therefore in order to ensure effective utilization of funds and timely completion of projects, the Governor has directed that, the allocation for Irrigation sector should be budgeted work-wise at the beginning of the financial year itself and it should be made part of the budget documents.

8.10 As per the provisions of Section 11 (f) and Section 21 (1) & (2) of Maharashtra Water Resources Regulatory Authority Act, 2005, the Maharashtra Water Resources Regulatory Authority has been entrusted with the responsibility of monitoring the implementation of the Governor's directives. In consonance with the aforesaid provisions of the Maharashtra Water Resources Regulatory Authority Act, 2005, MWRRRA should take a periodic review of the implementation of the Directives and the Governor has directed that the State Government should set up a mechanism to enable the MWRRRA to do so and submit a quarterly report for information of the Governor.

8.11 Governance Issues :

In the Directives dated 1 March 2007, the Governor of Maharashtra had expressed his anxiety over issues of governance in backward areas and desired that the issues such as delegation of powers, adequacy of staff, flow of funds and logistic support and other issues of governance be addressed on top priority. The issues of governance wield more importance in view of the fact that the backlog, which is to be liquidated in next two years is largely concentrated in five districts of Amravati Division where there is an obvious mismatch between the projects in hand and the projects actually required for the removal of backlog. The process of timely completion of on-going projects and starting up of new projects is not going to be easy unless the governance issues such as providing adequate staff, expediting land acquisition and rehabilitation process and setting up an effective monitoring

mechanism are sincerely addressed on an urgent basis. Therefore, the Governor reiterates his concern and expectations in this regard as expressed in para 6.9 of the Directives dated 1 March 2007.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

Raj Bhavan, Mumbai.
Date : 6 March, 2008.

sd/-
(Sitaram Kunte)
Secretary to the Governor.

Annexure- I

**Comparative position of
financial backlog in the
Irrigation sector
as on 1 April 1994, 1 April 2000,
1 April 2002 & 1 April 2007**

(Rs. in crore)

Sr. No.	Region	Backlog as on 1/4/1994	Backlog as on 1/4/2000	Backlog as on 1/4/2002	Backlog as on 1/4/2007
	Vidarbha	4083.00 (55.04%)	3956.50 (59.78%)	3422.11 (62.2%)	2496.94 (77.60%)
2	Marathwada	2401.00 (32.37%)	2173.96 (32.85%)	1821.06 (33.10%)	720.64 (22.40%)
3	Rest of Maharashtra	934.0 (12.59%)	487.91 (7.37%)	258.50 (4.71%)	0.00 (0.00%)
	Total	7418.00 (100%)	6618.37 (100%)	5501.67 (100%)	3217.58 (100%)

- Backlog as on 1994 was assessed by Indicators and Backlog Committee 1994 by cost norm of Rs. 50,000 per hectare.
- Irrigation Department had finalised the financial backlog as on 1 April 2000 in the Irrigation sector, and communicated by letter of Planning Department by letter dated 11 October 2001, by taking into consideration the remaining cost of projects identified for backlog removal instead of uniform cost of Rs.50,000 per hectare.
- The backlog as on 1 April 2002 has been obtained by deducting the expenditure on backlog removal in irrigation sector from the backlog as on 1 April 2000.
- The backlog as on 1 April 2007 has been obtained by deducting the expenditure incurred on backlog removal (i.e. by multiplying the assigned weightage attached to backlog removal in the respective year to

the expenditure incurred) from the backlog as on 1 April 2002.

Source : Information as submitted by the Water Resources Department's letter dated 27th December 2007.

Annexure- II

Statement showing region-wise percentage of backlog, Population, and Net Sown Area.

Sr. No.	Region	Overall Population* (Excl GM)	Percentage	Net Sown Area#	Percentage	Backlog in Irrigation sector as on 1 April 2007@ (Rs. in crore)	Percentage	Overall Population*
1	Vidarbha	20630987	24.30	5106.80	28.27	2496.94	77.60	20630987
2	Marathwada	15629248	18.41	4755.90	26.33	720.64	22.40	15629248
3	Rest of Maharashtra	48639942	57.29	8199.30	45.40	0.00	0.00	60618392
	Total	84900177	100.00	18062.0	100.00	3217.58	100.00	96878627

* **Source --** Census 2001
Source -- I & B Committee report, Volume-I
@ **Source --** Information provided by Water Resources Department.

Annexure- III

Statement showing basin-wise and region-wise balance cost of on-going major, medium and minor irrigation projects as on 1 April 2004

Sr. No.	Basin	No.of projects	Region-wise balance cost (Rs. in crore)					Total
			Vidarbha	Marathwada	Rest of Maharashtra			
					North Maha.	W.M.	Konkan	
1	Godavari	492	8933.06 (69.05%)	2770.62 (21.42%)	1232.64 (9.53%)	----	----	12936.31 (38.35%)
2	Tapi	185	2378.31 (33.87%)	10.86 (0.16%)	4632.37 (65.97%)	----	----	7021.54 (20.82%)
3	Krishna	340	----	424.94 (3.65%)	21.07 (0.18%)	11190.08 (96.17%)	----	11636.09 (34.49%)
4	West flowing rivers	59	----	----	31.66 (1.48%)	----	2108.28 (98.52%)	2139.94 (6.34%)
5	Total	1076	11311.36 (33.53%)	3206.42 (9.51%)	5917.74 (17.54%)	11190.08 (33.17%)	2108.28 (6.25%)	33733.88 (100%)
					19216.10 (56.96%)			
		1076	233	352	241	196	54	1076

Source : Information as communicated by letter dated 16th November 2005 of Planning Department.

Annexure- IV
Statement showing region-wise aberration in expenditure in 2004-05 and 2005-06

(Rs. in crore)

Region	Aberration 2004-05	Aberration 2005-06	Total Aberration	Total Aberration/3
Vidarbha	795.89	520.57	1316.46	438.82
Marathwada	161.79	139.00	300.79	100.26
Rest of Maharashtra	957.68* excess	659.57* excess	1617.25* excess	539.08* excess
Total	957.68	659.57	1617.25	539.08

Statement showing the aberrations in expenditure to be made good in three years 2007-08, 2008-09 and 2009-10

(Rs. in crore)

Region	2007-08	2008-09	2009-10
Vidarbha	438.82	438.82	438.82
Marathwada	100.26	100.26	100.26
Rest of Maharashtra	539.08* excess	539.08* excess	539.08* excess
Total	539.08	539.08	539.08

(Note - * excess expenditure is to be deducted)

Source : Statement on expenditure incurred in the sector of Irrigation in the Annual Plan 2004-05 and 2005-06 as communicated by the Water Resources Department.

Annexure IV A

Statement showing region-wise outlays to compensate an additional outlay of Rs. 100 crore provided to Marathwada during FY 2007-08 under Marathwada package as per the formula laid down in the Directives for FY 2007-08

(Rs. in crore)

Sr. No.	Region	Allocation as per the formula laid down in the Directives for FY 2007-08	Allocation given under Marathwada package	Allocation to make up excess outlay under Marathwada package	Outlay to be provided during FY 2008-09
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Vidarbha	207.21 (43.97%)	--	207.21	103.60
2	Marathwada	100 (21.22%)	100	--	--
3	Rest of Maharashtra	164.04 (34.81%)	--	164.04	82.02
4	Total	471.25 (100%)	100	371.25	185.62

- Marathwada region was given an additional outlay of Rs.100 crore under Marathwada Package in FY 2007-08. While giving approval for the same, it was directed by the Governor that the other two regions will be duly compensated over next two years as per the formula laid down in the Directives for FY 2007-08. Accordingly figures in column (2) indicate the total outlay including amount of Marathwada Package and outlays to compensate the other two regions as per the formula. Figures in column (4) and column (5) are derived from the figures in column (2).

Annexure- V

**Statement showing region-wise
allocation of outlay in the
Irrigation sector in the Annual
Plan 2008-09**

Sr. No.	Region	Weighted average of backlog 45% + Population 20% + Net Sown Area 20% + on-going projects 15%	Allocation (Rs. in crore)
1	Vidarbha	50.46	2029.49
2	Marathwada	20.46	822.90
3	Rest of Maharashtra	29.08	1169.59
	Total	100.00	4021.98

**Statement showing region-wise
percentage of backlog,
Population, Net Sown Area and
On-going Projects**

Sr. No.	Region	Backlog as on 1/4/2007	Population	Net Sown Area	On-going projects	Remarks
1	Vidarbha	77.60	24.30	28.27	33.53	The formula for weighted average for the region is 0.45% x % of backlog + 0.20% x % of population + 0.20 x % Net Sown Area 0.15 x % of on-going project
2	Marathwada	22.40	18.41	26.33	9.51	
3	Rest of Maharashtra	0.00	57.29	45.40	56.96	
	Total	100.00	100.00	100.00	100.00	

Annexure - VI

Statement showing region-wise allocation of outlay in the Irrigation sector in the Annual Plan 2008-09 taking into account the usual allocation in the Irrigation sector 2008-09 and the shortfall /excess expenditure incurred in the Annual Plans of 2004-05 and 2005-06 in a phased manner and allocation to make up excess outlay under Marathwada package in 2007-08.

(Rs. in crore)

Sr. No.	Region	Allocation for 2008-09 on the basis of (weighted average of backlog 45%, population 20%, net sown area 20% and on-going projects 15%)	Allocation to make up the shortfall/excess expenditure in 2004-05 and 2005-06	Allocation to make up excess outlay under Marathwada package in 2007-08	Total allocation
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Vidarbha	1935.83 (50.46%)	438.82	103.60	2478.25
2	Marathwada	784.92 (20.46%)	100.26	---	885.18
3	Rest of Maharashtra	1115.61 (29.08%)	(-) 539.08* excess expenditure	82.02	658.55
4	Total	3836.36 (100%)	539.08	185.62	4021.98

- Minimum outlay prescribed in irrigation sector for FY 2008-09 is Rs. 4021.98 crore. The outlay to be provided to Vidarbha and ROM region during FY 2008-09 in order to compensate them for Marathwada Package as indicated in column (5) of Annexure IV-A is deducted from the minimum prescribed outlay and the amount of Rs. 3836.36 crore so derived is distributed among the three regions as per the formula for FY 2008-09, which is shown in column (2). The adjustment of aberrations in the previous years are shown in column (3) and (4) and the final region-wise outlays are shown in column (5).

Annexure-VII-A
Financial programme of Irrigation Projects in Amravati Region

(Rs. in crore)

Sr. No.	Description	Nos	Latest Estimated cost	Expd. incurred by March 2007	Balance cost as on 1/4/07	FINANCIAL PROGRAMME							
						2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
AMRAVATI REGION (FINANCIAL)													
(A)	Ongoing projects												
(i)	Major	10	8312.25	1927.25	6385.00	600.24	777.45	688.50	531.61	339.24	450.00	397.20	375.00
(ii)	Medium	11	1796.74	756.34	1040.40	160.22	312.25	215.04	199.24	153.64	0.00	0.00	0.00
(iii)	State Sector Minor	91	1448.62	693.41	755.21	168.40	345.06	172.04	68.57	1.11	0.00	0.00	0.00
(iv)	Local Sector Minor	395	281.38	121.56	159.82	90.00	69.82	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	Total (A)	507	11838.99	3498.56	8340.43	1018.86	1504.59	1075.58	799.43	493.99	450.00	397.20	375.00
(B)	Administratively Approved projects												
(i)	Major	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
(ii)	Medium	2	148.69	0.00	148.69	0.00	49.00	50.00	49.69	0.00	0.00	0.00	0.00
(iii)	State Sector Minor	4	32.52	0.00	32.52	0.00	15.75	12.98	3.79	0.00	0.00	0.00	0.00
(iv)	Local Sector Minor	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	Total (B)	6	181.21	0.00	181.21	0.00	64.75	62.98	53.48	0.00	0.00	0.00	0.00
(C)	Projects in Administratively Approved process												
(i)	Major	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
(ii)	Medium	3	290.91	0.00	290.91	0.00	77.46	80.00	60.00	52.65	20.80	0.00	0.00
(iii)	State Sector Minor	4	97.28	0.00	97.28	0.00	23.23	32.35	22.78	18.92	0.00	0.00	0.00
(iv)	Local Sector Minor	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	Total (B)	7	388.19	0.00	388.19	0.00	100.69	112.35	82.78	71.57	20.80	0.00	0.00
(D)	Projects under investigation /future as per Tapi Master Plan & other minors												
(i)	Major	1	257.86	0.00	257.86	0.00	0.00	10.00	10.00	50.00	75.00	75.00	37.86
(ii)	Medium	2	226.01	0.00	226.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
(iii)	State Sector Minor	227	3346.56	0.00	3346.56	0.00	381.79	910.38	901.51	963.91	188.97	0.00	0.00
(iv)	Local Sector Minor	258	688.38	0.00	688.38	0.00	63.67	232.52	245.75	146.44	0.00	0.00	0.00
	Total (B)	488	4518.81	0.00	4518.81	0.00	445.46	1152.90	1157.26	1160.34	263.97	75.00	37.86
	Total State Sector (A) to (D) (i+ii+iii)	355	15957.44	3377.00	12580.44	928.86	1982.00	2171.29	1847.20	1579.47	734.77	472.20	412.86
	Total Local Sector (A) to (D) (iv)	653	969.76	121.56	848.20	90.00	133.49	232.52	245.75	146.44	0.00	0.00	0.00
	Total State + Local Sector (A) to (D)	1008	16927.20	3498.56	13428.64	1018.86	2115.49	2403.81	2092.95	1725.90	734.77	472.20	412.86

Source : Water Resources Department's letter dated 4th February 2008.

Annexure-VII-B
Physical programme of Irrigation Projects in Amravati Region
(Irrigation Potential in hectare)

Sr. No.	Description	Nos.	Irrigation Potential of project	Irrigation Potential created	Balance Potential	PHYSICAL PROGRAMME									
						2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
AMRAVATI REGION (PHYSICAL)															
(A)	Ongoing projects														
(i)	Major	10	484465	138175	346290	16056	28154	22224	8000	25060	35000	76318	76318	59160	
(ii)	Medium	11	79356	37034	42322	9809	2280	3050	11226	15957	0	0	0	0	
(iii)	State Sector Minor	91	66468	31911	34557	7469	10867	14774	1117	330	0	0	0	0	
(iv)	Local Sector Minor	395	21029	9391	11638	6197	5441	0	0	0	0	0	0	0	
	Total (A)	507	651318	216511	434807	39531	46742	40048	20343	41347	35000	76318	76318	59160	
(B)	Administratively Approved projects														
(i)	Major	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
(ii)	Medium	2	9647	0	9647	0	0	965	8682	0	0	0	0	0	
(iii)	State Sector Minor	4	1782	0	1782	0	486	707	589	0	0	0	0	0	
(iv)	Local Sector Minor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Total (B)	6	11429	0	11429	0	486	1672	9271	0	0	0	0	0	
(C)	Projects in Administratively Approved process														
(i)	Major	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
(ii)	Medium	3	13241	0	13241	0	0	0	4400	6424	2417	0	0	0	
(iii)	State Sector Minor	4	4813	0	4813	0	100	890	1802	2021	0	0	0	0	
(iv)	Local Sector Minor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Total (C)	7	18054	0	18054	0	100	890	6202	8445	2417	0	0	0	
(D)	Projects under investigation / future as per Tapi Master Plan & other minors														
(i)	Major	1	12893	0	12893	0	0	0	0	0	4000	8893	0	0	
(ii)	Medium	2	13066	0	13066	0	0	0	0	6533	6533	0	0	0	
(iii)	State Sector Minor	227	140222	0	140222	0	900	12544	36830	66313	23636	0	0	0	
(iv)	Local Sector Minor	258	32997	0	32997	0	0	14984	8132	6809	3073	0	0	0	
	Total (D)	488	199178	0	199178	0	900	27527	44961	79655	37242	8893	0	0	
	Total State Sector (A) to (D) (i+ii+iii)	355	825953	207120	618833	33334	42787	55153	72646	122638	71586	85211	76318	59160	
	Total Local Sector (A) to (D) (iv)	653	54026	9391	44635	6197	5441	14984	8132	6809	3073	0	0	0	
	Total State + Local Sector (A) to (D)	1008	879979	216511	663468	39531	48228	70137	80777	129447	74659	85211	76318	59160	

Source : Water Resources Department's letter dated 4th February 2008.

Annexure-VII-C

Statement showing outlay & expenditure in Amravati region in the Irrigation sector for the years 2002-03 to 2006-07

(Rs. in crore)			
Sr. No.	Year	Outlay	Expenditure
1.	2002-03	703.55	212.56 (30.21%)
2.	2003-04	925.84	232.56 (25.11%)
3.	2004-05	1505.29	283.23 (18.81%)
4.	2005-06	1938.15 *	448.12 (23.12%)
5.	2006-07	1013.75 *	569.92 (56.21%)

* Original outlay for irrigation for the whole state for the year 2005-06 was Rs.714.67 crore against which an expenditure of Rs. 3966.76 crore was incurred. Similarly for the year 2006-07, the original outlay was Rs. 2481.01 crore against which the expenditure of Rs. 4653.90 crore was incurred. However, the figures of the revised outlays for these two years are not available with the Water Resources Department. So, the above mentioned outlays for the years 2005-06 and 2006-07 for Amravati Division are derived from the total expenditure figures in proportion to the division's share in the original outlay. The original outlay for Amravati Division for the year 2005-06 was Rs. 349.21 crore and for the year 2006-07 it was Rs.540.54 crore.

- **Source** for expenditure data : Letter dated 27/12/2007 by Water Resources Department.
- **Source** for outlay data : Information given by Water Resources Department on 26/2/2008.

Annexure-VII-D

Year-wise and district-wise liquidation of backlog in Amravati Region

(Rs. in crore)

S r. N o.	District	Balance Backlog	2007-08			2008-09			2009-10			2010-11		
			Financ ial Progra mme	Backlog compone nt @ 35%	Balance backlog 1/4/08	Financial Program me	Backlog compon ent @ 45%	Balance backlog 1/4/09	Financi al Progra mme	Backlog compone nt @ 55%	Balance backlog 1/4/10	Financial Program me	Backlo g compo nent @ 55%	Balance backlog 1/4/11
1	Buldhana	867	280	98	769	606	272.70	496	687	378	119	547	301	0
2	Akola & Washim	700	136	48	653	487	219.15	433	547	301	133	544	299	0
3	Amravati	874	267	93	781	574	258.30	522	653	359	163	508	279	0
4	Yavatmal	36	336	118	0	448	201.60	0	517	284	0	494	272	0
5	Total	2478	1019	357	2121	2115	951.75	1452	2404	1322	414	2093	1151	0

Source : Water Resources Department's letter dated 4th February 2008.

Annexure-VIII

Details of Inter-State Water Disputes Tribunal Awards/Agreements

The geographical area of Maharashtra is divided into five major river basins namely Godavari, Krishna, Tapi, Narmada and West flowing rivers in Konkan. Except for rivers in Konkan permissible use of water in all other river valleys is governed by Water Disputes Tribunal Awards or Inter-State Agreement. The details of these are given below:

- **Godavari Water Disputes Tribunal (Bachhavat Tribunal):-
(Established in 1969 and decision of the Tribunal in 1980)**
 - Water allocated to Maharashtra State
1090 TMC
 - Storages built
489 TMC
 - Total storages planned
706.30 TMC
- **Krishna Water Disputes Tribunal (Bachhavat Tribunal)
(Established in 1969 and decision of the Tribunal in 1976)**
 - Water allocated to Maharashtra State
585 TMC
 - Storages built
532.87 TMC
 - Total storages planned
585 TMC
- **Tapi Valley (Iyengar Committee)
(Report in 1958)**
 - Water allocated to Maharashtra State
191.40 TMC
 - Storages built
81.466 TMC
 - Total storages planned
186.416 TMC
- **Narmada Water Disputes Tribunal
(Decision of the Tribunal in 1978)**
 - Water allocated to Maharashtra State
10.89 TMC
 - Storages built
0.92 TMC
 - Total storages planned
0.92 TMC

Source: Information submitted by the Water Resources Department by its letter dated 5th March 2008

Annexure - I

Statement showing region-wise financial backlog as computed by the Indicators and Backlog Committee as on 1 April 1994

(Rs. in crore)

Sr. No.	Region	Irrigation	Other Backlog Sectors	Total Backlog
1	Vidarbha	4083.00 (55.04%)	2541.02 (38.57%)	6624.02 (47.60%)
2	Marathwada	2401.00 (32.37%)	1603.55 (24.34%)	4004.55 (28.77%)
3	Rest of Maharashtra	934.00 (12.59%)	2444.20 (37.09%)	3378.20 (23.63%)
4	Total	7418.00 (100%)	6588.77 (100%)	14006.77 (100%)

Source : Indicators and Backlog Committee Report

Annexure - II

Statement showing region-wise financial backlog as on 1 April 2002

(Rs. in crore)

Sr. No.	Region	Irrigation	Other Backlog Sectors	Total Backlog
1	Vidarbha	3422.11 (62.20%)	1399.87 (33.25%)	4821.98 (49.66%)
2	Marathwada	1821.06 (33.10%)	1045.59 (24.84%)	2866.65 (29.52%)
3	Rest of Maharashtra	258.50 (4.70%)	1763.52 (41.90%)	2022.02 (20.82%)
4	Total	5501.67 (56.65%)	4208.98 (43.34%)	9710.65 (100%)

- Backlog as on 1 April 2002 has been calculated by deducting the expenditure incurred on backlog removal in sectors other than Irrigation during FY 1995-96 to FY 2001-02.

Source :- Above information is based on the expenditure statements submitted by the Planning Department.

Annexure - III

Comparative position of financial backlog in the other backlog sectors as on 1 April 1994, 1 April 2002, 1 April 2005, 1 April 2006 and 1 April 2007

(Rs. in crore)

Sr. No.	Region	Backlog as 1 on April 1994	Backlog as on 1 April 2002	Backlog as on 1 April 2005	Backlog as on 1 April 2006	Backlog as on 1 April 2007	Percentage reduction in financial backlog between 31 March 2002 and 31 March 2007
1	Vidarbha	2541.02 (38.57%)	1399.87 (33.25%)	1329.66 (34.02%)	923.77 (30.44%)	605.08 (26.81%)	56.78%
2	Marathwada	1603.55 (24.34%)	1045.59 (24.84%)	854.13 (21.85%)	695.78 (22.93%)	543.30 (24.07%)	48.04%
3	Rest of Maharashtra	2444.20 (37.09%)	1763.52 (41.09%)	1725.21 (44.13%)	1414.95 (46.63%)	1108.74 (49.12%)	37.13%
4	Other backlog sectors (Total backlog)	6588.77 (100%)	4208.98 (100%)	3909.00 (100%)	3034.50 (100%)	2257.12 (100%)	46.37%

- Backlog on respective dates shown in above table has been calculated by deducting the expenditure incurred since FY 1995-96 till those dates from the amount of backlog as on 1 April 1994.

Source :- Above information is based on the expenditure statements submitted by the Planning Department.

Annexure - V

**Statement showing sector-wise allocation of outlay for backlog removal
in the Annual Plan 2008-09**

Sr. No.	Sector	Allocation (Rs. in crore)
1	Roads	40.00 (2.86%)
2	General Education	1.00 (0.07%)
3	Technical Education	214.25 (15.30%)
4	Public Health	639.70 (45.69%)
5	Urban Water Supply	0.00 (0%)
6	Land Development, Soil & Water Conservation and Horticulture	131.60 (9.40%)
7	Veterinary Services	1.00 (0.07%)
8	Energisation of Agricultural pump-sets	372.45 (26.60%)
9	Total	1400.00 (100%)

Annexure-IV

Statement showing region-wise remaining financial backlog in the sectors other than Irrigation as on 1 April 2007 by taking into account the expenditure for backlog removal during the Annual Plans 2000-01, 2001-02, 2002-03, 2003-04, 2004-05, 2005-06 and 2006-07.

(Rs. in crore)

S r. N o.	Region	Vidarbha			Marathwada			Rest of Maharashtra			Total			Sector- wise % to total
		Backlog as on 1/4/2000	Expdt. 2000-01, 2001-02, 2002-03, 2003-04, 2004-05, 2005-06 and 2006-07	Remaini ng backlog as on 1/4/2007	Backlo g as on 1/4/200 0	Expdt. 2000-01, 2001-02, 2002-03, 2003-04, 2004-05, 2005-06 and 2006-07	Remaini ng backlog as on 1/4/2007	Backl og as on 1/4/200 0	Expdt. 2000-01, 2001-02, 2002-03, 2003-04, 2004-05, 2005-06 and 2006-07	Remaini ng backlog as on 1/4/2007	Backlog as on 1/4/2000	Expdt. 2000-01, 2001-02 , 2002- 03 , 2003-04, 2004-05 2005-06 and 2006-07	Remain ing backlog as on 1/4/2007	
1.	Roads	693.97	573.86	120.11 (43.80%)	437.57	408.15	29.42 (10.73%)	657.69	533.02	124.67 (45.47%)	1789.23	1515.03	274.20	12.15%
2.	General Educatio n	14.86	0.14	14.72 (19.07%)	13.33	0.12	13.21 (17.11%)	50.04	0.78	49.26 (63.82%)	78.23	1.04	77.19	3.42%
3.	Technical Educatio n	105.23	40.97	64.26 (23.40%)	73.23	22.97	50.26 (18.30%)	241.09	80.99	160.10 (58.30%)	419.55	154.93	274.62	12.17%
4.	Public Health	187.34	41.86	145.48 (12.89%)	422.74	43.63	379.11 (33.60%)	743.59	139.79	603.80 (53.51%)	1353.67	225.28	1128.39	49.99%
5.	Urban Water Supply	27.20	31.05	- 3.85*	78.72	77.48	1.24 (100%)	----	18.04	- 18.04 *	105.92	126.57	1.24	0.05%
6.	Soil Conserva tion	133.21	107.97	25.24 (23.81%)	50.98	33.13	17.85 (16.84%)	245.23	182.33	62.90 (59.35%)	429.42	323.43	105.99	4.70%
7.	Veterinar y Services	0.13	0.11	0.02 (0.88%)	0.87	0.35	0.52 (22.91%)	3.17	1.44	1.73 (76.21%)	4.17	1.90	2.27	0.10%
8.	Energisa tion of agricultu ral pump- sets	660.19	424.94	235.25 (59.83%)	295.66	243.97	51.69 (13.15%)	220.03	113.75	106.28 (27.02%)	1175.88	782.66	393.22	17.42%
9.	Total :	1822.13	1220.90	605.08 (26.81%)	1373.1 0	839.80	543.30 (24.07%)	2160.8 4	1070.14	1108.74 (49.12%)	5356.07	3130.84	2257.12 (100%)	100%

* Indicates excess expenditure in the sector of Urban Water Supply of Rs. 3.85 crore in Vidarbha and Rs. 18.04 crore in the rest of Maharashtra region has not been taken into account.

Source :- Expenditure statements submitted by the Planning Department.

Directives by the Governor of Maharashtra under Rule 7 of the Development Boards for Vidarbha, Marathwada and rest of Maharashtra Order, 1994 regarding the region-wise and sector-wise allocation in other Backlog Sectors (other than Irrigation) in the Annual Plan FY 2008-09.

1. Introduction

1.1 The State of Maharashtra (Special Responsibility of Governor for Vidarbha, Marathwada and the rest of Maharashtra) Order, 1994 made by the President of India under Article 371(2) of the Constitution of India has assigned the Governor of Maharashtra special responsibility for matters specified in sub Clauses (b) and (c) of Clause (2) of Article 371 of the Constitution in respect of the areas of Development Boards for Vidarbha, Marathwada and the rest of Maharashtra. On 30 April 1994, the Governor of Maharashtra issued the “Development Boards for Vidarbha, Marathwada and the rest of Maharashtra Order, 1994” (hereinafter referred to as the Order) constituting separate Development Boards for the said three regions.

1.2 According to Rule 7 of the said Order, the Governor of Maharashtra has the special responsibility of ensuring equitable allocation of funds for development expenditure over the areas of Development Boards, subject to the requirements of the State as a whole.

1.3 According to Rule 8 of the said Order, the allocation of funds or outlays made by the Governor shall be reflected in the Annual Financial Statement to be placed before the State Legislature and the development activities with regard to the outlays as aforesaid, shall be carried out or caused to be carried out by the State Government and the funds so allocated shall be non-divertible from the area of one Board to that of another Board.

2 Background

2.1 Indicators and Backlog Committee appointed in the year 1994, calculated the overall backlog as on 1st April, 1994 as Rs.14006.77 crore out of

which Rs. 6588.77 was the backlog for sectors other than irrigation. The details are given at **Annexure I**.

2.2 After deducting the expenditure incurred on backlog removal during FY 1995-96 to FY 2001-02, backlog as on 1st April, 2002 for other sectors was fixed as Rs.4208.98 crore, the details of which are given at **Annexure II**. By adopting the similar methodology backlog as on 1 April 2005, 2006 and 2007 has been fixed the details of which are given in Annexure III.

2.3 These Directives are in continuation of the Directives dated 6 March 2006 and 1 March 2007. The objective of the Directives dated 6 March 2006 was to liquidate the backlog of Rs. 3909 crore as on 1 April 2005 in the 3 years starting from FY 2006-07 to FY 2008-09. The Directives dated 1 March 2007 envisaged to liquidate the backlog of Rs.3034.50 crore as on 1 April 2006 within two years i.e. FY 2007-08 and FY 2008-09.

2.4 It is observed from Annexure-III that the remaining backlog as on 1 April 2007 is Rs.2257.12 crore. This shows that the backlog as on 1 April 2006 is reduced by Rs.778.38 crore i.e. by 25.61%. Though it was envisaged to liquidate the backlog in other sectors by March 2009 after reviewing the current scenario and the expenditure actually incurred it is observed that it may not be possible to remove the remaining backlog of Rs.2257.12 crore in one financial year i.e. FY 2008-09. The Governor, therefore is of the opinion that the time limit for backlog removal in sectors other than Irrigation be extended to March 2010.

3. Allocation for removal of backlog in sectors other than Irrigation

3.1 For backlog sectors other than the Irrigation Sector, the distinction between the backlog and non-backlog allocations will continue. The region-wise and sector-wise remaining backlog as on 1 April 2007 after taking into account the expenditure incurred on backlog removal in FY 2000-01, FY 2001-02, FY 2002-03, FY 2003-04, FY 2004-05, FY 2005-06 and FY 2006-07 is shown in **Annexure-IV**.

3.2 From the statement at **Annexure-IV**, the backlog under the other sectors excluding Irrigation Sector as on 1 April 2007 would be **Rs.2257.12 crore** which is to be removed within next two years. So the minimum outlay to be provided in each year would be Rs.1128.56 crore. However, the Planning Department has communicated that Rs.1400 crore can be allocated for backlog removal in the Annual Plan of FY 2008-09.

3.3 **His Excellency the Governor therefore directs that an allocation of Rs. 1400 crore should be earmarked for backlog removal in sectors other than Irrigation in the Annual Plan for FY 2008-09.** The distribution of this allocation among the three regions should be done in proportion to the remaining backlog of the respective regions as on 1 April 2007 as given in the statement at **Annexure-IV**. The region-wise allocation of Rs. 1400 crore outlay for backlog removal in 2008-09 should be as follows :

Sr. No.	Region	Outlay for backlog removal (Rs. in crore)	Percentage to total
1.	Vidarbha	375.34	26.81
2.	Marathwada	336.98	24.07
3.	Rest of Maharashtra	687.68	49.12
4.	Total	1400.00	100.00

Further, the sectoral allocation for backlog removal within the region should be done in proportion to the remaining backlog in the respective sectors as on 1 April 2007 as well as by taking into account the status of expenditure incurred in FY 2007-08 in other backlog sectors as given in the statement at **Annexure V**.

4. Areas of concern in other backlog sectors :-

4.1 In the Directives dated 1 March 2007, it was noted that the expenditure incurred in other backlog sectors have not been more than 15% to 20% of the outlay. The situation has been more alarming in certain sectors like General Education, Public Health, Energisation of Agricultural Pump-

sets and Technical Education. The Governor therefore had directed that the Planning Department should review physical as well as financial backlog in each sub-sector of all the backlog sectors and reconcile the figures of backlog as on 1 April 2006.

4.2 The Planning Department has completed the said exercise in respect of General Education sector and by their letter dated 29th January 2008 has communicated that since the physical backlog in General Education sector has been removed by utilizing the general outlays and not the outlays for backlog removal as a result of which the financial backlog has remained unaltered even though physical backlog is removed. The Planning Department therefore has proposed that the remaining financial backlog of Rs.77.19 crore in General Education sector be cancelled and sought the Governor's approval for the same. The Governor however, has sought the consent of the three Development Boards for the same which is still awaited. The issue of cancellation of the remaining backlog in General Education cannot be finally decided unless it is consented by the Development Boards. Therefore, it may not be possible at this juncture to deduct the said backlog from the overall backlog. Hence, for the time being no changes have been made in the present status of General Education backlog. However, a token provision of Rs. 1 crore has been shown for backlog removal for the time being. The final decision in this regard will be taken after receipt of the remarks from the three Development Boards and if required outlays will be modified subsequently.

4.3 The other areas of concern are the sectors of Public Health, Technical Education and Energisation of Agricultural Pump-sets wherein the pace of backlog removal is considerably low. Therefore a detailed review of the problems involved in the process of backlog removal in these sectors was taken in a meeting at Raj Bhavan dated 16th February 2008 along with the officials of Planning and the concerned departments and an indicative action plan was decided. The departments of Public Health, Technical Education and Energy were asked to reconcile the difference between the physical and

financial backlog and to remove all the obstacles in removing the backlog as well as to make wholehearted efforts to remove it. Even after resorting to such measures, if it is not possible to remove certain quantum of backlog for some technical reasons, then the department may send a proposal to cancel the same after consulting with all the stakeholders for the Governor's consideration. Similar procedure should be followed if it is in case necessary to cancel certain amount of financial backlog in order to tackle the issue of the mismatch between the physical and the financial backlog.

4.4 After receipt of such proposals sent after following appropriate consultative process, the status of backlog and outlays required for removal of the same in the sectors of Public Health, Technical Education and Energisation of Pump-sets will be reviewed and necessary modifications will be made in the backlog data as well as sector-wise outlays.

5. Scheme-wise Outlays for Removal of Backlog within Sectors:

Within the overall allocation for the removal of backlog in the areas under the respective Development Boards, as mentioned above, the Scheme-wise outlays should be made by the Planning Department based on the recommendations made in consultation with the respective Development Boards and the concerned District Planning Committees in respect of district level schemes and the concerned Departments in respect of State Pool and State Level Schemes.

6. After deducting allocation for the Irrigation Sector and funds for removal of backlog in other backlog sectors, the divisible portion of the remaining Plan outlays should be distributed amongst the three regions in proportion to the overall population of the respective regions.

7. The funds from backlog to Non-backlog and from the area of one Development Board to that of another Development Board **shall not be diverted.**

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

Raj Bhavan, Mumbai.
Date: 6 March, 2008.
Governor.

sd/-
(Sitaram Kunte)
Secretary to the

सिंचन क्षेत्रासाठी निदेश

विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळे आदेश, १९९४ याच्या नियम ७ अन्वये महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दिलेले निदेश, वार्षिक योजनेतील नियतव्ययाचे प्रदेश-निहाय वितरण, त्यांचा अनुशेष दूर करण्यासाठी कालबद्ध आराखडा आणि वार्षिक योजना वित्तीय वर्ष २००८-०९ मध्ये सिंचन क्षेत्राचा अनुशेष दूर करण्यासाठी प्रदेश-निहाय नियत वाटप..

१. प्रस्तावना :

१.१ भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद ३७१(२) अन्वये राष्ट्रपतींनी केलेल्या महाराष्ट्र राज्य (विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्रासाठी राज्यपालांची विशेष जबाबदारी) आदेश, १९९४ याद्वारे विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळांच्या क्षेत्रांच्या बाबतीत संविधानाच्या अनुच्छेद ३७१ च्या खंड (२) च्या उप-खंड (ख) व (ग) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या बाबींसाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांकडे विशेष जबाबदारी सोपविलेली आहे. महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दि. ३० एप्रिल १९९४ रोजी उक्त तीनही प्रदेशांसाठी स्वतंत्र वैधानिक विकास मंडळे स्थापन करणारा विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळे आदेश, १९९४ निर्गमित केला आहे.

१.२ उक्त आदेशाच्या नियम ७ नुसार, संपूर्ण राज्याच्या आवश्यक गरजा विचारात घेऊन, विकास मंडळांच्या क्षेत्रांसाठी विकास खर्चाच्या निधींचे समन्यायाने नियतवाटप केल्याची सुनिश्चिती करण्याबाबत महाराष्ट्राच्या राज्यपालांची विशेष जबाबदारी आहे.

१.३ उक्त आदेशाच्या नियम ८ नुसार, राज्यपालांनी दिलेल्या निधीचे किंवा नियतव्ययाचे वाटप, राज्य विधानमंडळासमोर सादर करण्यात येणाऱ्या वार्षिक वित्तीय विवरणपत्रामध्ये दर्शविण्यात येईल आणि उपरोक्त नियतव्ययाच्या संबंधातील विकास कामे राज्य शासनाकडून करण्यात येतील किंवा करविण्यांत येतील आणि अशा प्रकारे नियतवाटप केलेला निधी, एका मंडळाच्या क्षेत्रामधून दुसऱ्या मंडळाच्या क्षेत्रामध्ये वळविण्यात येणार नाही.

२. हे निदेश, दिनांक ६ मार्च २००६ व १ मार्च २००७ चे राज्यपालांचे निदेश पुढे चालू ठेऊन काढण्यात आलेले आहेत.

३. जोडपत्र-एक हे, २००२ व २००७ मधील सिंचन क्षेत्रातील वित्तीय अनुशेषाची तुलनात्मक स्थिती दर्शविते. जोडपत्र-दोन हे, राज्यातील लोकसंख्येची प्रदेश-निहाय टक्केवारी, निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र व सिंचन क्षेत्रातील अनुशेष यांचे विवरण देते. जोडपत्र-तीन हे, १ एप्रिल २००४ रोजी चालू असलेले प्रकल्प व त्यांचा शिल्लक खर्च यांचे विवरण देते.

४. सिंचन क्षेत्रातील नियत वाटपाच्या समन्याय वाटपाचे सूत्र :

४.१ सिंचन क्षेत्रातील १ एप्रिल २००५ रोजी असलेला उर्वरित अनुशेष पुढील चार वर्षांमध्ये भरून काढणे हे दिनांक ६ मार्च २००६ च्या निदेशांचे ध्येय आहे. प्रती हेक्टरला रु.५०,००० या खर्च-मानकाचा वापर करून, निर्देशांक व अनुशेष समितीने १९९४ मध्ये सिंचन क्षेत्रातील अनुशेष निर्धारित केला होता. तथापि, जल संपदा विभागाने, प्रती हेक्टरी रुपये ५०,००० इतक्या अनुरूप खर्चाच्या ऐवजी अनुशेष दूर करण्यासाठी निश्चित केल्या प्रकल्पांचा उर्वरित खर्च विचारात घेऊन, १ एप्रिल २००० रोजी असलेला प्रदेश-निहाय अनुशेष निश्चित केलेला होता. त्यानंतर पुढच्या

वर्षामधील अनुशेष, १ एप्रिल २००० रोजी असलेल्या वित्तीय अनुशेषामधून दूर केलेल्या अनुशेषावर केलेला खर्च वजा करुन, परिगणित करण्यात आलेला आहे. ही पध्दत पुढे चालू ठेवताना, जल संपदा विभागाने, १ एप्रिल २००२ रोजी असलेल्या वित्तीय अनुशेषामधून दूर केलेल्या अनुशेषावर केलेला खर्च वजा करुन (म्हणजेच केलेल्या खर्चासाठी संबंधित वर्षामध्ये दूर केलेल्या अनुशेषाच्या संबंधात दिलेला भारांक बहुगुणित करुन) जो काढण्यात आलेला आहे असा १ एप्रिल २००६ रोजी असलेला अनुशेष कळविला आहे. त्याच कार्यपध्दतीचा अवलंब करुन जल संपदा विभागाने, जोडपत्र-एक मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे, दिनांक १ एप्रिल २००७ रोजी असलेला अनुशेष आता कळविलेला असून, अनुशेष दूर करण्यांतर्गत नियतव्ययाचे वाटप करण्यासाठी, म्हणजेच जोडपत्र-५ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे अनुशेषाच्या घटकाला भारांक देण्यासाठी हा अनुशेष विचारार्थ घेण्यात येत आहे.

या प्रक्रीयेमुळे, अनुशेषाच्या ताज्या आकडेवारीची गणना करताना, त्यात काही विसंगती असल्याचे दिसून येते. अनुशेष निश्चित करण्यासाठी दिनांक १ एप्रिल २००० ची आधारभूत किंमत विचारार्थ घेण्यात आली तेव्हा, नंतर कमी झालेल्या किंमती, चलनवाढीसाठी समायोजित करण्यात आल्या नाहीत. तथापि, तूर्त अनुशेष शीघ्रतेने भरुन काढावयाचा असल्याने, अशाप्रकारचे समायोजन एखादया नंतरच्या दिनांकास करण्यात येईल.

उपरोक्त विसंगतीचा परिणाम म्हणून दिसून आलेला, जलसिंचनाच्या क्षेत्रातील वित्तीय व प्रत्यक्ष अनुशेष यामध्ये असणाऱ्या तफावतीचा मुद्दा, दिनांक १५ डिसेंबर २००१ च्या निदेशांच्या खंड ७.१२ मध्ये तपशीलवार विचारात घेण्यात आला आहे. वित्तीय अनुशेष दूर करण्यावर भर देताना, वित्तीय अनुशेष हा चार वर्षामध्ये, म्हणजेच एप्रिल २००६ पूर्वी भरुन

काढण्यात येईल आणि प्रत्यक्ष अनुशेषावर भर देऊन अनुशेष नव्याने निश्चित करण्यात येईल हे त्यावेळी गृहीत धरण्यात आले होते. तथापि, अनुशेष विनिर्दिष्ट केलेल्या कालमर्यादित भरुन काढण्यात आलेला नसल्याने आणि दिनांक ६ मार्च २००६ च्या निदेशाद्वारे हा अनुशेष भरुन काढण्याचा कालावधी एप्रिल २०१० पर्यंत वाढविण्यात आला असल्याने, वर नमूद केलेली कृती त्यानंतर करण्यात येईल.

४.२ अनुशेषाचे प्रमाण, लोकसंख्या, निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र आणि प्रगती पथावरील प्रकल्प या घटकांना देण्यात आलेल्या भारांकानुसार दिनांक ६ मार्च २००६ च्या निदेशांमध्ये नियतव्ययाच्या प्रदेशनिहाय नियतवाटपासाठीची क्रमसूची (workable calendar) ठरवून देण्यात आली आहे, ती पुढीलप्रमाणे :-

वर्ष	भारांक			
	अनुशेष	लोकसंख्या	निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र	प्रगती पथावरील प्रकल्प
२००६-०७	२५	४०	२०	१५
२००७-०८	३५	३०	२०	१५
२००८-०९	४५	२०	२०	१५
२००९-१०	५५	१०	२०	१५

४.३ विद्यमान विकास मंडळांचा कार्यकाळ ३० एप्रिल २०१० पर्यंत असल्यामुळे, असे योजिले आहे की, दिनांक १ एप्रिल २००६ पासून पुढील चार वर्षांमध्ये अनुशेष भरुन काढण्यात यावा. त्यामुळे १ एप्रिल २००७ रोजी शिल्लक राहिलेला रु. ३२१७.५८ कोटी इतका उर्वरित वित्तीय अनुशेष पुढील दोन वर्षांत दूर करावा लागणार असून, हा अनुशेष दूर करण्यासाठी

दरवर्षी किमान रुपये १६०८.७९ कोटी इतकी रक्कम सिंचन क्षेत्राला द्यावी लागेल. दिनांक ६ मार्च २००६ च्या निदेशांच्या खंड ७.६ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे सिंचन क्षेत्रासाठीच्या एकूण नियत वाटपातील अनुशेषासाठी ४० टक्के इतका भारांक नेमून दिल्याने, पुढील २ वर्षांकरीता सिंचन क्षेत्रासाठी रुपये ४०२१.९८ कोटी इतकी रक्कम किमान नियतवाटप ठरेल.

४.४ आता, नियोजन विभागाने त्यांच्या दिनांक ६ मार्च २००८ च्या पत्राद्वारे, २००८-०९ या वित्तीय वर्षाच्या, वार्षिक योजनेमधील सिंचन क्षेत्रासाठीचे एकूण नियत वाटप रुपये ५९४० कोटी इतके विनिर्दिष्ट केले आहे. तथापि, सिंचन विभागासाठीचा विभागणीयोग्य नियतव्यय रुपये ५१०० कोटी असून त्यापैकी परिच्छेद ४.३ मध्ये स्पष्ट केल्याप्रमाणे रुपये ४०२१.९८ कोटीचा नियतव्यय निदेशासाठी विचारात घेण्यात येत आहे. या नियत वाटपापैकी मोठे व मध्यम प्रकल्प, सिंचन महामंडळे व लघु सिंचन क्षेत्रांचा या निदेशांच्या प्रयोजनार्थ विचार करण्यात आला. त्यामुळे ज्या सिंचन क्षेत्रासाठीच्या नियत वाटपास हे निदेश लागू आहेत त्या नियतवाटपाची रक्कम रुपये ४०२१.९८ कोटीच्या घरात आहे. समन्याय्य नियत वाटपासाठीच्या सूत्रासाठी अनुशेष, निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र, लोकसंख्या (बृहन्मुंबईची लोकसंख्या वगळता) व प्रगती पथावरील सिंचन प्रकल्प, हे चार घटक आधारभूत आहेत. तिन्ही प्रदेशांमध्ये करावयाच्या नियतव्ययाच्या नियत वाटपाचे प्रदेशनिहाय वितरण जोडपत्र-पाच मध्ये दिलेल्या सूत्रावर आधारित आहे. म्हणून, २००८-०९ या वित्तीय वर्षासाठी लागू असलेले भारांक, अनुशेषासाठी ४५ टक्के, लोकसंख्येसाठी २० टक्के, निव्वळ पेरणी केलेल्या क्षेत्रासाठी २० टक्के व प्रगती पथावरील प्रकल्पांसाठी १५ टक्के हे विचारात घेता, सिंचन क्षेत्रातील निधीवाटप हे, विदर्भासाठी रु.२०२९.४९ कोटी, मरावाडयासाठी रु.८२२.९० कोटी आणि उर्वरित महाराष्ट्रासाठी रु.११६९.५९ कोटी इतके असेल.

४.५ वित्तीय वर्ष २००४-०५ आणि २००५-०६ च्या वार्षिक योजनेत सिंचन क्षेत्रावर झालेला खर्च :

दि. १ मार्च २००७ रोजीच्या राज्यपालांच्या निदेशातील परिच्छेद ४.५ मध्ये राज्यपालांनी असे निदेश दिले आहेत की, वित्तीय वर्ष २००४-०५ आणि २००५-०६ मधील खर्चातील विसंगतीची भरपाई पुढील तीन वर्षांत म्हणजेच, २००७-०८, २००८-०९ आणि २००९-१० मध्ये जोडपत्र-४ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या रीतीने टप्प्याटप्प्याने करावी. म्हणून, विदर्भाच्या रुपये ४३८.८२ कोटी आणि मराठवाड्याच्या रुपये १००.२६ कोटी तुटीची भरपाई करावी आणि उर्वरित महाराष्ट्राचा रु. ५३९.०८ कोटी इतका अतिरिक्त खर्च, त्यांना २००८-०९ या वित्तीय वर्षासाठी वाटप केलेल्या नियतव्ययातून वजा करण्यांत यावा, असे राज्यपालांनी निदेश दिले आहेत.

४.६ २००७-०८ या वित्तीय वर्षाच्या मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत मराठवाडा प्रदेशास देण्यात आलेला अतिरिक्त नियतव्यय :

दिनांक २० नोव्हेंबर २००७ च्या पत्राद्वारे राज्यपालांनी, मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत मराठवाडा प्रदेशास नियतवाटप केलेल्या रुपये १०० कोटीच्या अतिरिक्त नियतव्ययाचा समावेश असलेले, २००७-०८ या वित्तीय वर्षाचे खर्चाचे पूरक विवरणपत्र राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांपुढे ठेवण्याची शिफारस केलेली आहे. त्यांनी असा निदेश दिला आहे की, २००७-०८ या वर्षाच्या निदेशांमध्ये ठरवून दिलेल्या सूत्रानुसार, विदर्भ प्रदेशाला, या अतिरिक्त नियतव्ययासाठी पुढील दोन वर्षांपर्यंत यथोचित भरपाई देण्यात येईल. याच धर्तीवर, उर्वरित महाराष्ट्र प्रदेशाला देखील भरपाई द्यावी लागेल. २००७-०८ या वर्षाच्या निदेशांमध्ये घालून दिलेल्या सूत्रानुसार मराठवाड्याला पुरविण्यात आलेल्या रु.१०० कोटी इतक्या अतिरिक्त नियतव्ययाची अन्य दोन प्रदेशांना प्रतिपूर्ती करण्यासाठी रु. ३७१.

२५ कोटी इतक्या नियतव्ययाची तरतूद करावयाची असून त्यापैकी रु.२०७.२१ कोटी इतकी तरतूद विदर्भासाठी व रु.१६४.०४ कोटी इतकी तरतूद उर्वरित महाराष्ट्रासाठी करण्यात येईल. मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत अतिरिक्त नियतव्ययाची दोन वर्षात भरपाई करावयाची असल्याने, सन २००८-०९ या वित्तीय वर्षामध्ये विदर्भ व उर्वरित महाराष्ट्रासाठी रु.१८५.६२ कोटी म्हणजेच, रुपये ३७१.२५ कोटीच्या ५० टक्के इतक्या नियतव्ययाची अतिरिक्त तरतूद केली जाईल. वरील तपशील दर्शविणारे विवरणपत्र, जोडपत्र-चार-अ येथे देण्यात आले आहे. सिंचन क्षेत्राचा प्रदेशनिहाय नियतव्यय काढताना, रुपये ४०२१.९८ कोटी इतक्या विहित केलेल्या किमान नियतव्ययातून रुपये १८५.६२ कोटी इतकी रक्कम वजा केली आहे आणि सन २००८-०९ या वित्तीय वर्षाच्या सूत्रानुसार उर्वरित रकमेचे प्रदेशनिहाय नियतव्ययाचे वाटप निर्धारित केले आहे. सन २००४-०५, २००५-०६, व २००६-०७ या वित्तीय वर्षांच्या खर्चातील विसंगती दूर करण्यासाठी तसेच मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत मराठवाडयाला अतिरिक्त नियतव्ययासाठी समायोजने केली आहेत. सर्व समायोजनांचा अंतर्भाव केल्यानंतर, प्रदेश-निहाय नियतव्यय वाटपाचे अंतिम विवरणपत्र जोडपत्र-सहा मध्ये देण्यात आलेले आहे.

५. याशिवाय, अर्थसंकल्पेतर खर्चाचे नियत वाटप, मान्यता देण्याबाबतच्या अधिकारांचे विकेंद्रीकरण आणि विभाज्य व अविभाज्य योजनांतर्गत नियतव्यय यासंबंधात अगोदरच्या निदेशांमध्ये घालून दिलेली मार्गदर्शकतत्वे आणि बांधील खर्च, नाबार्ड आणि ए.आय.बी.पी. व डी.पी. ए.पी. क्षेत्रांच्या अंतर्गत असलेले प्रकल्प यासंबंधात दि. ६ मार्च २००६ रोजी दिलेल्या निदेशांद्वारे विहित केलेली मार्गदर्शकतत्वे जशीच्या तशीच लागू राहतील. विकास मंडळांचा सिंचन विकास महामंडळांच्या कामकाजात महत्वपूर्ण सहभाग असावा याची शासनाने सुनिश्चिती करावी आणि अनुशेष

भरुन काढण्याचे दृष्टीने प्रकल्पांचा प्राथम्यक्रम निश्चित करण्याच्या व प्रकल्पांची निवड करण्याच्या बाबतीत सिंचन विकास महामंडळांच्या कामात विकास मंडळांना सहभागी करुन घेण्यात यावे, याचा देखील पुनरुच्चार करण्यात येत आहे.

६. अमरावती विभागातील सिंचन अनुशेष :

विदर्भात ११ जिल्हयांचा समावेश असून त्यांची नागपूर व अमरावती या दोन महसुली विभागांमध्ये विभागणी करण्यात आलेली आहे. अकोला, वाशिम, अमरावती, बुलढाणा आणि यवतमाळ या जिल्हयांचा अमरावती विभागामध्ये अंतर्भाव केलेला आहे. अमरावती विभागाचा सिंचन क्षेत्रातील अनुशेष दि. १ एप्रिल २००७ रोजी असल्याप्रमाणे रु. २४७७.६५ कोटी एवढा असून तो राज्यातील एकूण सिंचन अनुशेषाच्या ७७ टक्के इतका आणि विदर्भातील प्रादेशिक सिंचन अनुशेषाच्या ९९.२२ टक्के इतका आहे. मार्च २०१० पर्यंत राज्यातील संपूर्ण अनुशेष भरुन काढण्याचे उद्दिष्ट साध्य करण्याच्या दृष्टीने, आता अमरावती विभागातील अनुशेष भरुन काढणे अत्यंत गरजेचे आहे. या विभागामधील, शेतकऱ्यांच्या आत्महत्यांच्या वाढत्या घटना आणि ग्रामीण समस्या (Rural Distress) यांमुळे परिस्थिती अधिकच गंभीर झाली आहे. म्हणून, राज्य शासनाने, अमरावती विभागातील अनुशेष भरुन काढण्यासाठी संबंधित असलेल्या सर्व समस्यांचे योग्य रीतीने व वेळेवर निराकरण करणे अत्यंत गरजेचे आहे.

जोडपत्र सात-क मध्ये दिलेल्या तक्त्यामध्ये दर्शविल्याप्रमाणे, २००१-०२ ते २००४-०५ या पंचवार्षिक योजनेच्या कालावधीमध्ये, अमरावती विभागासाठी असलेल्या योजनांतर्गत नियत वाटपाच्या तुलनेत अमरावती विभागात झालेला प्रत्यक्ष खर्च, अत्यंत कमी असल्याचे दिसून येते. सन २००६-०७ या वर्षामध्ये या परिस्थितीत काही प्रमाणात सुधारणा

झालेली असून खर्चाचे नियतव्ययाशी असलेले प्रमाण ५६.२१ टक्क्यांपर्यंत गेलेले आहे. तथापि, विद्यमान परिस्थितीचा आढावा घेतल्यानंतर प्रथमदर्शनी असे दिसून आले आहे की, अमरावती विभागातील विशेषकरून अमरावती, अकोला व वाशिम या जिल्ह्यांतील हाती असलेले अनेक पाटबंधारे प्रकल्प अनुशेष भरून काढण्याच्या दृष्टीने पुरेशे नाहीत. या क्षेत्रातील बराचसा भाग, हा वनांनी व्यापलेला असल्याकारणाने, पर्यावरणाविषयक व वन विषयक परवानग्या न मिळाल्यामुळे अनेक प्रकल्पांना विलंब झालेला आहे. या पार्श्वभूमीवर, मार्च २०१० पर्यंत अनुशेष पूर्णपणे भरून काढण्यासाठी जल संपदा विभागाने, अमरावती विभागामध्ये चालू असलेले प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी एक कालबद्ध कार्यक्रम हाती घेणे गरजेचे आहे आणि आवश्यकता भासल्यास, तातडीने नवीन प्रकल्प हाती घेणे गरजेचे आहे. जल संपदा विभागाने आपल्या दि. ४ फेब्रुवारी २००८ च्या पत्राद्वारे सन २००८-०९ ते २०१०-११ या वर्षासाठी एक प्रस्तावित वित्तीय आणि भौतिक कार्यक्रम राज्यपालांच्या कार्यालयाकडे सादर केलेला असून तो जोडपत्र सात-अ आणि सात-ब यांमध्ये दर्शविण्यात आलेला आहे. उपरोक्त कार्यक्रम अंमलात आणून त्याद्वारे मार्च २०१० पर्यंत अमरावती विभागातील २०६३.६५ कोटी रुपयांचा अनुशेष भरून काढण्यात येईल व उर्वरित ४१४ कोटी रुपयांचा अनुशेष, जोडपत्र सात-ड मध्ये दिलेल्या तक्त्यामध्ये दर्शविल्याप्रमाणे त्यापुढील वर्षात भरून काढण्यात येईल.

जल संपदा विभागाने, उपरोक्त कार्यक्रमाचे कालबद्ध रीतीने काटेकोर अनुपालन करावे, असे निदेश माननीय राज्यपालांनी दिलेले आहेत. अमरावती विभागातील अनुशेष दूर करण्याचे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी चालू असलेले प्रकल्प पूर्ण करणे पुरेसे नसल्यामुळे, जल संपदा विभागाला प्रशासकीय मान्यता मिळालेल्या प्रकल्पांची अंमलबजावणी सुरु करणे, अद्याप प्रशासकीय मान्यता न मिळालेल्या प्रकल्पांना मान्यता मिळवण्यासाठी प्रयत्न

करणे, तपासणी चालू असलेल्या प्रकल्पांची तपासणी पूर्ण करणे अशा विविध पातळ्यांवर त्वरेने कामे करण्याची आवश्यकता आहे. महाराष्ट्र जल संपदा नियामक प्राधिकरणाने, अमरावती विभागातील अनुशेष दूर करण्याकरीता जल संपदा विभागाने तयार केलेल्या वित्तीय व भौतिक कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीचे संनियंत्रण करावे आणि त्याचा नियतकालिक अहवाल राज्यपालांकडे सादर करावा असा निदेश माननीय राज्यपालांनी दिलेला आहे. प्रकल्पांना वेळेवर मान्यता देणे, भूमी संपादनाची प्रक्रिया जलद करणे, विभागामधील तपासणी पथके बळकट करणे, अमरावती विभागातील अनुशेष दूर करण्याच्या प्रयोजनार्थ आवश्यक असलेल्या प्रकल्पांचे संनियंत्रण करण्यासाठी कार्यतत्पर कर्मचारी असलेली शाखा निर्माण करणे, पुरेसे मनुष्यबळ पुरवणे आणि प्रकल्पांकरीता भारत सरकारकडून आवश्यक असलेल्या परवानग्या मिळवणे यांसारख्या उपाययोजना करून त्याद्वारे प्रशासकीय पातळीवर येणाऱ्या समस्या दूर करून राज्य शासनाने चालू असलेले प्रकल्प पूर्ण करण्याची आणि अमरावती विभागातील अनुशेष भरून काढण्यासाठी आवश्यक असलेले नवीन प्रकल्प हाती घेण्याची प्रक्रिया सुकर करावी असेही निदेश मा.राज्यपालांनी दिलेले आहेत. १०००० हेक्टर पेक्षा कमी मशागत योग्य लाभक्षेत्र असणाऱ्या प्रकल्पांना पर्यावरण दृष्ट्या परवानग्या देण्याचा अधिकार प्रदान केलेल्या राज्य पर्यावरण समितीची राज्य शासनाने अद्याप स्थापना केलेली नसल्याचे निदर्शनास आले आहे. राज्य शासनाने राज्य पर्यावरण समिती स्थापन करण्याची व त्याकरीता पर्यावरण व वन मंत्रालयाकडून मान्यता मिळवण्याची प्रक्रिया त्वरेने पूर्ण करावी, असा निदेश मा. राज्यपालांनी दिलेला आहे.

जल संपदा विभागाने अमरावती विभागासाठी तयार केलेल्या भौतिक व वित्तीय कार्यक्रमांमध्ये स्थानिक क्षेत्राच्या अनेक लघु पाटबंधारे प्रकल्पांचा समावेश आहे आणि ते प्रकल्प जल संधारण विभागाकडून राबविण्यात येत

आहेत. हे प्रकल्प वेळेवर पूर्ण करण्याच्या दृष्टीने राज्य शासनाने जल संपदा विभाग व जल संधारण विभाग या दोन विभागांमध्ये योग्य तो समन्वय साधावा आणि स्थानिक क्षेत्राच्या लघु पाटबंधारे प्रकल्पांना मान्यता देण्याच्या प्रक्रियेमध्ये सुसूत्रता आणावी, असा निदेश मा. राज्यापालांनी दिला आहे.

७. आंतरराज्यीय निवाड्यांची अंमलबजावणी

७.१ विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र विकास मंडळे आदेश, १९९४ याच्या नियम ७ (५) (सात) मध्ये अशी तरतूद आहे की, विकास खर्चासाठी संभाव्य रक्कम काढताना, आणि त्यानंतर राज्यपालांद्वारे तीन प्रदेशांमध्ये त्यांचे वितरण करताना, आंतरराज्यीय करारांची किंवा आंतरराज्यीय निवाड्यांची आणि न्यायालयीन निर्णयांची अंमलबजावणी करण्याच्या संबंधातील खर्चासाठी आवश्यक असलेल्या रकमा विचारात घेण्यात याव्यात. राज्य शासनाने, अनौपचारिकरीत्या राज्यपालांना विनंती करून असे निदर्शनास आणले आहे की, कृष्णा नदी खोऱ्यातील महाराष्ट्राच्या एकूण ५६० टिएमसी इतक्या वाटयापैकी, ५२ टिएमसी एवढा पाण्याचा साठा अद्याप करावयाचा असून त्यासाठी पुढील तीन वर्षांमध्ये महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळास रुपये १७५० कोटी इतक्या नियतव्ययाची तरतूद करण्याची आवश्यकता आहे, आणि अशी तरतूद केली नाही तर, दुसऱ्या कृष्णा खोरे जल विवाद न्याधिकरणासमोर महाराष्ट्राच्या हितास धोका पोहचेल. याशिवाय, पुढील दोन वर्षांमध्ये सुमारे ५० टिएमसी पाण्याचा साठा निर्माण करण्याकरिता बांधकामाच्या पुढील टप्प्यात असणारे प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी महाराष्ट्र शासन कटीबद्ध आहे असे विद्यमान लवादासमोर राज्याचे तज्ञ साक्षीदार श्री एस्.टी.देवकुळे यांनी यापूर्वीच निवेदन केलेले आहे अशी राज्य शासनाने माहिती दिली आहे. म्हणून राज्य शासनाने, विकास मंडळे नियमांच्या खंड ७ (५) (सात) खालील तरतुदी विचारात घेता निदेशांमध्ये फेरबदल करून, पुढील २-३ वर्षांसाठी उर्वरित महाराष्ट्र प्रदेशाकरिता वाढीव नियत वाटपाची तरतूद करण्यासाठी राज्यपालांना अनौपचारिक विनंती केलेली आहे.

७.२ आंतरराज्यीय नदी न्यायाधिकरणासमोरील आपल्या बांधीलकीची पूर्तता करण्यासाठी तसेच आंतरराज्यीय निवाड्यांच्या अंमलबजावणीसाठी संपूर्ण राज्याच्या गरजेचे महत्त्व राज्यपालांना पूर्णपणे माहित आहे. तथापि, राज्यपालांनी असे प्रतिपादन केले आहे की, कोकण वगळता राज्यातील बहुतांश चालू असलेले पाटबंधारे प्रकल्प हे, आंतरराज्यीय नद्यांच्या खोऱ्यामधील आहेत. जसे गोदावरी व कृष्णा हे नदी खोरे आंतरराज्यीय न्यायाधिकरण लवादांमध्ये समाविष्ट आहेत आणि तापी नदी खोरे, मध्यप्रदेश बरोबर केलेल्या उभयपक्षी करारामध्ये समाविष्ट आहे. म्हणून जेव्हा खंड ७(५)(सात) च्या उपयोगितेची २००६ मध्ये तपासणी केली तेव्हा दि. ६ मार्च २००६ च्या निदेशांच्या परिच्छेद ५.३ मध्ये असे विनिर्दिष्ट केले होते की, उक्त नियमाचा आशय विचारात घेऊनच अपूर्ण पाटबंधारे प्रकल्पांसाठी निधीची तरतूद हा घटक निधीच्या नियतवाटपाच्या प्रयोजनार्थ विचारात घेण्यात येईल. म्हणून, वित्तीय वर्ष २००६-०७ पासून अनुशेष आणि निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र या घटकांचा भारांक अनुक्रमे १० टक्के व ५ टक्के इतका कमी करून चालू असलेल्या प्रकल्पांना १५ टक्के इतका भारांक देण्यात आला आहे. राज्य शासनाने असे म्हणणे आहे की, सदर सूत्राचा वापर केल्याने, जरी अनुशेष दूर करण्याच्या निधीमध्ये वाढ झालेली असली तरी, आंतरराज्यीय न्यायाधिकरणांमधील, विशेषतः, कृष्णा खोऱ्याच्या संबंधात राज्याच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी, उपलब्ध असलेला निधी पुरेसा नाही. आता, कृष्णा खोऱ्याच्या नवीन न्यायाधिकरणाचे कामकाज सुरु झालेले असल्याने आणि विविध राज्यांच्या दाव्यांची व प्रति-दाव्यांची सुनावणी सुरु झालेली असल्याने, यापूर्वी २००६ मध्ये घेतलेल्या भूमिकेचे पुनर्विलोकन करणे व न्यायाधिकरणासमोरील नदी काठावरील इतर राज्यांच्या तुलनेत राज्याच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी आवश्यक ती तरतूद करणे अनिवार्य झाले आहे. अशा प्रकारे, महाराष्ट्रातील कृष्णा नदी खोऱ्यातील सिंचन प्रकल्पांची गरज विचारात घेणे ही तातडीची बाब बनली आहे.

७.३ तथापि, कृष्णा नदी खोऱ्यातील प्रकल्पांसाठीच्या अतिरिक्त नियतव्ययाच्या विनंतीचा विचार करण्यापूर्वी, पहिल्या कृष्णा खोरे जल विवाद न्यायाधिकरणाने नियत वाटप केलेल्या ५६० टीएमसी पाण्याचा प्रत्यक्ष साठा करण्यासाठी महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाने कृष्णा नदी खोऱ्यामध्ये हाती घेतलेल्या प्रकल्पांचे नियोजन व अंमलबजावणी, यांचे मूल्यमापन करण्याची राज्यपालांना आवश्यकता वाटली. महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ त्याचे वार्षिक अहवाल राज्य विधानमंडळाला सादर करते व त्याची एक प्रत राज्यपालांच्या कार्यालयाला देखील पाठविली जाते. महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाच्या वार्षिक अहवालांमध्ये दिलेल्या माहितीची काळजीपूर्वक छाननी केल्यानंतर, असे निदर्शनास आले आहे की, १९९९-२००० व २०००-२००१ या वर्षांमध्ये साठी निर्मितीमधील कामगिरीच्या संबंधातील आकडेवारीमध्ये खालील तक्त्यामध्ये दर्शविल्याप्रमाणे विसंगती आहे.

वर्ष	६ वा ते ८ वा वार्षिक अहवाल		९ वा व १० वा वार्षिक अहवाल	
	वर्षभरात निर्माण केलेला प्रत्यक्ष साठा (टिएमसी)	संचयी साठा (टिएमसी)	वर्षभरात निर्माण केलेला प्रत्यक्ष साठा (टिएमसी)	संचयी साठा (टिएमसी)
१९९६ पर्यंत	३८५	३८५	३८५	३८५
१९९६-१९९७	१५	४००	१५	४००
१९९७-१९९८	३२	४३२	३२	४३२
१९९८-१९९९	२५	४५७	२५	४५७
१९९९-२०००	२५	४८२	१४	४७१
२०००-२००१	२९	५११	०५	४७६

टिप :- सन २००१-०२ चा ६वा वार्षिक अहवाल.
सन २००२-०३ चा ७वा वार्षिक अहवाल.
सन २००३-०४ चा ८वा वार्षिक अहवाल
सन २००४-०५ चा ९वा वार्षिक अहवाल
सन २००५-०६ चा १०वा वार्षिक अहवाल

७.४ जल संपदा विभागाने आणखी असेही कळविले आहे की, सन २००१-०२ पासून जून २००७ पर्यंत, ३२ टीएमसी इतका प्रत्यक्ष पाणी साठा निर्माण करण्यात आलेला आहे. ही बाब महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाच्या नंतरच्या अहवालांमध्ये देखील कळविण्यात आलेली आहे. ६ व्या ते ८ व्या वार्षिक अहवालांमध्ये कळविल्याप्रमाणे, २००१ पर्यंत निर्माण केलेल्या ५११ टिएमसी इतक्या साठ्यामध्ये जर ३२ टिएमसी इतके प्रमाण मिळविले तर, जून २००७ पर्यंत, निर्माण केलेल्या एकूण पाणी साठा ५४३ टिएमसी इतका होईल व त्यानंतर केवळ १७ टिएमसी एवढा पाणी साठा निर्माण करणे शिल्लक राहिल. तथापि, ९ व्या व

१० व्या वार्षिक अहवालात कळविल्याप्रमाणे, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाने कोणतीही साधार कारणे न देता, मार्च २००१ पर्यंत आपले साठा निर्मितीचे साध्य झालेले उद्दिष्ट ३५ टिएमसीने कमी केलेले असून, त्यामुळे जून २००७ पर्यंत निर्माण झालेला प्रत्यक्ष पाणी साठा ५०८ टीएमसी इतका मर्यादित झाला आहे आणि त्यामुळे ५२ टिएमसी एवढा आणखी साठा निर्माण करणे शिल्लक राहिले आहे. आकडेवारीतील या विसंगतीमुळे, राज्याच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाची गरज नेमकी किती आहे याचे अचूक निर्धारण करणे अवघड झाले आहे.

७.५ याशिवाय, वार्षिक अहवालाच्या मूल्यमापनावरून असेही दिसून येते की, न्यायाधिकरणासमोर महाराष्ट्राची बाजू बळकट करण्यासाठी पूर्ण करणे आवश्यक असलेल्या प्रकल्पांना द्यावयाचे प्राधान्य सौम्य करण्यात आले आहे. तसेच प्रत्यक्ष साठा निर्माण करण्याशी संबंध नसलेल्या इतर प्रकल्पांकडे निधी वळविल्याने साठा निर्मितीची गती कमी झाली आहे. कृष्णा नदी खोऱ्यामध्ये ३८५ टीएमसी एवढा पाणी साठा १९९६ पूर्वीच निर्माण करण्यात आला होता हे येथे नमूद केले पाहिजे. त्यानंतर कृष्णेच्या पाण्यातील महाराष्ट्राच्या वाट्याचे संरक्षण करण्यासाठी १७५ टिएमसी इतका अतिरिक्त पाणी साठा निर्माण करावयाचा होता. तथापि, एप्रिल १९९६ ते मार्च २००७ पर्यंत रुपये १२,३९१ कोटी इतक्या मूल्याची साधनसंपत्ती खर्च होऊन देखील, अजूनही उर्वरित ५२ टिएमसी इतका पाण्याचा साठा करण्यासाठी रुपये १७५० कोटी या रकमेची मागणी करण्यात आली आहे.

७.६ या पार्श्वभूमीवर, राज्यपालांचे असे मत आहे की, पुरेशा स्पष्टिकरणाशिवाय महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाने उद्दिष्टपूर्ती कमी करण्याच्या मुद्द्याची आणि प्रत्यक्षात साध्य केलेल्या आणि अद्याप साध्य करावयाच्या साठा निर्मितीच्या बाबतीत त्यांनी पुरविलेल्या आकडेवारीची एखाद्या स्वतंत्र अभिकरणाकडून विधिग्राह्यता निश्चित करण्याची गरज आहे. महाराष्ट्र जल संपदा नियामक अधिनियम, २००५ याच्या खंड २१ च्या (१) व (२) आणि ११ (च) चे परंतुक यातील तरतुदीनुसार, महाराष्ट्र

जलसंपदा नियामक प्राधिकरणाला राज्यपालांच्या निदेशानुसार अनुशेष दूर करण्यासंदर्भात विशेष अधिकार देण्यात आले आहेत. ते विचारात घेऊन राज्यपाल असे निदेश देत आहेत की, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाने, आपल्या वार्षिक अहवालांमध्ये दिलेल्या साठा निर्मितीच्या व प्रकल्प पुर्ण केल्याच्या संबंधातील आकडेवारीचे परिक्षण करण्याचे काम महाराष्ट्र जलसंपदा नियामक प्राधिकरणाने हाती घ्यावे आणि आपले निष्कर्ष प्राधान्याने तीन महिन्यांच्या आत सादर करावेत. याशिवाय, महाराष्ट्र जलसंपदा नियामक प्राधिकरणाने कृष्णा नदी खोऱ्यामध्ये यापूर्वीच केलेल्या आणि अद्याप साध्य करावयाच्या पाण्याच्या साठ्याचे तंतोतंत प्रमाण नमूद करावे आणि त्यासाठी आवश्यक असणारे प्रकल्प आणि निधी यांचा देखील विनिर्देश करावा. महाराष्ट्र जलसंपदा नियामक प्राधिकरणाकडून अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर, महाराष्ट्र जलसंपदा नियामक प्राधिकरणाने निश्चित केलेल्या साठी निर्मितीसाठी अतिरिक्त निधी पुरविण्यासंबंधी नियम ७(५) (सात) अन्वये निर्णय घेता येईल.

७.७ दरम्यान, १७ टिएमसी इतक्या अविवादित उर्वरित साठा निर्मितीचे लक्ष्य गाठण्यासाठीच्या व्यवस्थेचा विचार करता येईल. ढोबळ अंदाजानुसार आणि जल संपदा विभागाने कळविल्याप्रमाणे, ५२ टी एम सी इतक्या पाण्याच्या साठा निर्मितीचा एकूण खर्च लक्षात घेता, कृष्णा नदी खोऱ्यातील १७ टिएमसी इतक्या पाण्याच्या साठा निर्मितीसाठी आवश्यक असलेली रक्कम सुमारे रु.५३० कोटी इतकी होते. निदेशांच्या जोडपत्र-सहाच्या स्तंभ ६ मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे, उर्वरित महाराष्ट्रसाठीच्या नियतव्ययातील महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाचा वाटा विचारात घेतल्यानंतर, २००८-०९ या वित्तीय वर्षात १७ टी एम सी इतक्या पाण्याच्या साठा निर्मितीसाठी आवश्यक असलेल्या उर्वरित रकमेची अतिरिक्त तरतूद करता येईल.

७.८ तथापि, राज्यपालांचे असे मत आहे की, आंतरराज्यीय निवाड्यांच्या अंमलबजावणीचा संबंध केवळ एका नदी खोऱ्यापुरता मर्यादित असू नये. जरी कृष्णा खोऱ्यातील प्रकल्पांची गरज विचारात घेणे ही तातडीची बाब असली तरी इतर नदी खोऱ्यांकडे दुर्लक्ष करता येणार नाही. म्हणून, कृष्णा नदी खोऱ्यातील उर्वरित पाणी अडविण्यासाठीचे प्रकल्प अत्यंत जलद गतीने हाती घेतानाच आंतरराज्यीय निवाडे व द्विपक्षीय करार याअंतर्गत येणाऱ्या इतर नदी खोऱ्यातील प्रकल्पांचीही द्रुत गतीने अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे. महाराष्ट्रात, कृष्णा, गोदावरी व तापी या तीन प्रमुख आंतरराज्यीय नद्या आहेत. कृष्णा व गोदावरी या दोन नद्यांचे आंतरराज्यीय निवाड्याद्वारे नियमन करण्यात येते. तर, तापी नदीचा द्विपक्षीय करारात समावेश होतो. या तीन नदी खोऱ्यांतील महाराष्ट्राच्या वाटयाला आलेल्या पाण्याच्या वापराची स्थिती, आतापर्यंत साठविलेल्या आणि अद्याप साठवावयाच्या पाण्याचे प्रमाण याबाबतचा तपशील जोडपत्र-आठ मध्ये दिलेला आहे. असे निदर्शनास आले आहे की, गोदावरी नदी खोऱ्यात राज्याकरीता उपलब्ध असलेल्या एकूण पाण्यापैकी २०२.८५ टिएमसी इतक्या पाण्याच्या साठा निर्मितीसाठी अद्याप नियोजनही झालेले नाही. याशिवाय, १७६.३७ टिएमसी इतक्या पाण्याचा साठा निर्मितीच्या प्रकल्पांची कामे अद्याप प्रगतीपथावर आहेत. त्यापैकी, ७१.२२ टिएमसी इतक्या पाण्याचे प्रकल्प मराठवाड्यात, गोदावरी मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळाकडे आहेत आणि १०५.१५ टिएमसी इतक्या पाण्याचे प्रकल्प विदर्भात, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाकडे आहेत. त्याचप्रमाणे, तापी नदी खोऱ्यात ८५.६५ टिएमसी इतक्या पाण्याचा साठा निर्मिती करण्याबातच्या प्रकल्पांचे काम प्रगतीपथावर आहे, यापैकी ६०.९५ टिएमसी इतक्या पाण्याचा साठा निर्मिती करण्याचे प्रकल्प, तापी पाटबंधारे विकास महामंडळाकडे आहेत,

आणि उर्वरित प्रकल्प विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ आणि गोदावरी पाटबंधारे विकास महामंडळ यांच्याकडे आहेत.

७.९ राज्यपालांचे असे मत आहे की, आंतरराज्यीय निवाड्यांच्या अंमलबजावणी संबंधात राज्याच्या हिताचे रक्षण करता यावे म्हणून, कृष्णा, गोदावरी आणि तापी या नदी खोऱ्यांमध्ये पाण्याच्या साठी निर्मितीसाठी आवश्यक तो निधी पुरविण्याकरीता, नियम ७(५) (सात) अन्वये विशिष्ट व्यवस्था करण्याची गरज आहे. २००८-०९ या वित्तीय वर्षात, कृष्णा खोऱ्यात १७ टिएमसी इतक्या अविवादित उर्वरित पाणी साठा निर्मितीसाठी निधीची आवश्यकता असल्याने इतर दोन नदी खोऱ्यांनाही, त्या प्रमाणातच निधी उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे.

७.१० राज्यपालांच्या आणखी असेही निदर्शनास आले आहे की, कोकण या उप-प्रदेशातील पश्चिम वाहिनी नद्या आंतरराज्यीय निवाड्यात समाविष्ट होत नसल्यामुळे उपरोक्त व्यवस्थेत कोकणातील नदी खोऱ्यांचा विचार करण्यास कोणतीही जागा नाही. राज्यपालांचे असे मत आहे की, नियम ७(५) (सात) च्या तरतुदीनुसार उपलब्ध करण्यात येणाऱ्या साधनसंपत्तीचा राज्यातील बहुतांश क्षेत्रांला लाभ करून देताना त्यापासून कोकणाला वंचित ठेवता कामा नये. शिवाय कोकणातील नदी खोऱ्यात उपलब्ध होणाऱ्या एकूण पाण्यापैकी निर्मित साठा आणि त्याचा वापर, जल संपदा विभागाने त्यांच्या दिनांक २९ फेब्रुवारी २००८ रोजीच्या पत्राद्वारे कळविल्याप्रमाणे अत्यंत कमी आहे. म्हणून, कोकणातील पाटबंधारे प्रकल्पांसाठी नियम ७(५)(नऊ) च्या तरतुदीन्वये साधनसंपत्ती पुरविण्याचा राज्यपालांचा इरादा असून त्यामध्ये संपूर्ण राज्याच्या गरजेनुसार राज्यपालांना ज्या आवश्यक वाटतील अशा खर्चाच्या इतर कोणत्याही बाबींचा यथोचित विचार करावयाचा आहे. उपरोक्त चर्चा विचारात घेता, आंतरराज्यीय निवाड्यांची अंमलबजावणी

करण्यासाठीच्या व कोकणातील पाटबंधारे प्रकल्पांच्या गरजांची पूर्तता करण्यासाठी अतिरिक्त साधनसंपत्ती पुरविण्याची राज्यपालांची इच्छा आहे.

७.११ तथापि, सदर अतिरिक्त निधी हा, जोडपत्र-सहा मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे राज्यपालांनी सिंचनासाठी शिफारस केलेल्या रुपये ४०२१.९८ कोटी इतका किमान नियतव्यय व त्याचे विभागवार वितरण अबाधित ठेऊन पुरवायचा आहे ही रक्कम परिच्छेद ४.३ मध्ये याआधीच स्पष्ट करण्यात आल्याप्रमाणे निश्चित करण्यात आली आहे. कृष्णा, गोदावरी आणि तापी तसेच कोकणातील नदी पात्रांच्या बाबतीतील विकास मंडळ नियम, १९९४ च्या नियम ७(५) (सात) व नियम ७(५) (नऊ) च्या तरतुदींची पूर्तता करण्यासाठी राज्यपालांनी असा निदेश दिला आहे की, राज्यपालांनी शिफारस केलेल्या रुपये ४०२१.९८ कोटी इतक्या किमान नियतव्ययाव्यतिरिक्त राज्यशासनाने रु. १००० कोटींची अतिरिक्त तरतूद करावी आणि ती निरनिराळे नदी खोरे व संबंधित पाटबंधारे महामंडळे यांच्यामध्ये पुढील पध्दतीने वितरित करण्यात यावी :-

अ.क्र.	नदी खोरे	पाटबंधारे महामंडळ	अतिरिक्त नियतव्यय
१	कृष्णा नदी खोरे	महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ	रु. ३७५ कोटी
२	गोदावरी नदी खोरे	विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ व गोदावरी पाटबंधारे विकास महामंडळ	रु. ३७५ कोटी
३	तापी नदी खोरे	तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ	रु. १५० कोटी
४	कोकणातील नदी खोरे	कोकण पाटबंधारे विकास महामंडळ	रु. १०० कोटी
	एकूण		रु. १००० कोटी

७.१२ राज्यपालांनी आणखी असा निदेश दिला आहे की, अशारितीने पुरविण्यात आलेल्या अतिरिक्त साधनसंपत्तीचा वापर पुढील शर्तीचे काटेकोर पालन करून करावयाचा आहे :-

- (१) अतिरिक्त नियतव्ययाचा वापर हा कृष्णा, गोदावरी, तापी तसेच कोकणातील नदी खोऱ्यांमध्ये केवळ पाण्याचा साठा निर्माण करण्यासाठी करावयाचा आहे. राज्य मंत्रिमंडळाने यथोचितरित्या मान्यता दिलेल्या अशा प्रकल्पांची सूची, राज्यपालांना सादर करण्यात यावी. न्यायाधिकरणापुढे राज्याचे स्थिती सुरक्षित करण्याच्या दृष्टीने त्याच्या हिताचे रक्षण करता येईल अशा रीतीने राज्य मंत्रिमंडळाने सदर प्रकल्पांना प्राथम्य द्यावे.
- (२) रुपये १००० कोटी इतक्या अतिरिक्त निधी अंतर्गत हाती घेण्यात आलेल्या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीचे सनियंत्रण करण्याकरीता, अतिरिक्त मुख्य सचिव, नियोजन विभाग यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रधान सचिव, वित्त विभाग आणि सचिव, जल संपदा विभाग यांचा सदस्य म्हणून समावेश असलेली एक समिती स्थापन करण्यात यावी.
- (३) सदर समितीने या कार्यक्रमांतर्गत सर्व नदी खोऱ्यांमध्ये हाती घ्यावयाच्या राज्य मंत्रिमंडळाकडून मान्यता देण्यात आलेल्या प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीचे सनियंत्रण करावे. निधी केवळ लक्षित प्रकल्पांवरच खर्च करण्यात येईल आणि वर्षाच्या अखेरीस इच्छित साठा निर्मितीचे उद्दिष्ट साध्य करण्यात येईल याची समितीला खात्री करता यावी म्हणून शासनाने योग्य ती यंत्रणा/पध्दत विकसित करावी. समितीने या संबंधातील नियतकालिक अहवाल राज्यपालांच्या माहितीसाठी पाठवावेत.

(४) आंतरराज्यीय न्यायाधिकरणपुढे राज्याच्या हिताला बळकटी देण्याच्या प्रयोजनार्थ, २००८-०९ या वित्तीय वर्षासाठी अशाप्रकारे दिलेला अतिरिक्त नियतव्यय केवळ रु.१००० कोटी इतकाच निर्बंधित करण्यात आला आहे. आणखी देण्यात येणारा कोणताही अतिरिक्त नियतव्यय जोडपत्र-पाच मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या सूत्रानुसारच तीन प्रदेशांमध्ये वाटून देण्यात येईल.

(५) उपरोक्त व्यवस्था, २००८-०९ या वित्तीय वर्षासाठी असेल आणि कृष्णा खोऱ्यातील प्रकल्पांच्या अंमलबजावणी संबंधात महाराष्ट्र जल संपदा नियामक प्राधिकरणाकडून अहवाल मिळाल्यानंतर पुढील वर्षी त्यात यथोचितरित्या बदल करण्यात येईल.

(६) महाराष्ट्र कृष्णा खोऱे विकास महामंडळ आता, पाणी साठा निर्मितीवर भर देऊन राज्याच्या हिताचे संरक्षण करणे ही बाब मोहिम स्वरूपात राबवेल याबाबत राज्य शासनाने खात्री करावी.

८. २००८-०९ च्या वार्षिक योजनेमध्ये सिंचन क्षेत्राकरीता नियतव्ययाचे वाटप :

आतापर्यंत जे नमुद करण्यात आले आहे त्याच्या पार्श्वभूमीवर विद्यमान अनुशेष भरून काढत असताना यापुढे अनुशेष निर्माण होणार नाही यासाठी सिंचन क्षेत्राकरीता वार्षिक योजना २००८-०९ मध्ये, पुढीलप्रमाणे वार्षिक योजनांतर्गत नियतव्यय करण्यात यावा, असे मा.राज्यपालांनी निदेश दिले आहेत.

८.१ गतकाळाप्रमाणेच सिंचन क्षेत्रामध्ये, अनुशेष, नियतव्यय आणि अनुशेषेतर नियतव्यय यांमध्ये कोणतीही फारकत असणार नाही. अर्थसंकल्पीय व अर्थसंकल्पेतर या दोन्ही नियतव्ययाचा समावेश असणाऱ्या सिंचन क्षेत्रासाठीच्या एकूण नियतव्ययातील विभागणीयोग्य नियतव्ययाचे वाटप, जोडपत्र-पाच मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे, पुढील घटकांना भारांक देऊन त्या आधारे काढलेल्या भारित सरासरी तत्वावर करण्यात यावे.

(१) अनुशेष (१ एप्रिल २००७ रोजी) - ४५%,

- (२) लोकसंख्या (बृहन्मुंबई वगळून) - २०%,
- (३) निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र - २०% आणि
- (४) प्रगतीपथावरील प्रकल्प (१ एप्रिल २००४ रोजी) - १५%.

८.२ तथापि, जोडपत्र - चार आणि जोडपत्र-चार-अ मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे वित्तीय वर्ष २००४-०५ आणि वित्तीय वर्ष २००५-०६ मधील विपर्यस्त खर्चाची जोडपत्र-सहा मध्ये स्पष्ट केल्याप्रमाणे भरपाई करण्यात यावी. म्हणून, वित्तीय वर्ष २००८-०९ मध्ये सिंचन क्षेत्रातील रुपये ४०२१.९८ इतक्या रकमेचे प्रत्यक्ष प्रदेश-निहाय नियत वाटप पुढीलप्रमाणे आहे.

विदर्भ	- रुपये	२४८७.२९ कोटी
मराठवाडा	- रुपये	८८५.१८ कोटी
उर्वरित महाराष्ट्र	- रुपये	६५८.५५ कोटी

८.३ रुपये ४०२१.९८ कोटी या नियतव्ययाव्यतिरिक्त रु.१००० कोटीचा नियतव्यय परिच्छेद ७.११ मध्ये स्पष्ट केल्याप्रमाणे आंतरराज्यीय नद्या व कोकणतील नद्यांच्या बाबतीत पाणी साठा निर्मितीसाठी पुरविण्यात यावा.

८.४ तसेच राज्य शासनाने, अर्थसंकल्पीय तरतुदीव्यतिरिक्त जर सिंचन क्षेत्रासाठी बाजारातून कर्जाऊ रक्कम घेतली तर, अशा प्रकारे उभारण्यात आलेला पैसा, संपूर्ण राज्य शासनासाठी असावा व त्याचे वर दर्शविण्यात आल्यानुसार तीन विकास मंडळांमध्ये समन्यायतेने वाटप करण्यात यावे.

८.५ सिंचन क्षेत्रासाठीचे नियत वाटप आणि इतर अनुशेष क्षेत्रांमधील अनुशेष दूर करण्यासाठीचा निधी वजा केल्यानंतर उर्वरित योजनांतर्गत

नियतव्ययाच्या विभागणीयोग्य भागाचे तीन प्रदेशांमध्ये वाटप हे संबंधित प्रदेशांच्या एकूण लोकसंख्येच्या प्रमाणात करण्यात यावे.

८.६ मा.राज्यपालांच्या पूर्व परवानगीशिवाय, अनुशेष जिल्हयांमधून अनुशेषेत्तर जिल्हयांमध्ये आणि एका विकास मंडळाच्या क्षेत्रामधून दुसऱ्या विकास मंडळाच्या क्षेत्रामध्ये निधी वळवता येणार नाही.

८.७ या निदेशांमध्ये दर्शविण्यात आलेले नियतवाटप हे राज्य शासनाने जे सूचित केले आहे त्याच्या आधारे आहे. सिंचनासाठीच्या एकूण नियतवाटपामध्ये नंतर वाढ झाली तर जोडपत्र-पाचमध्ये विनिर्दिष्ट केलेले तेच सूत्र अशा अतिरिक्त योजनांतर्गत नियत वाटपासाठी लागू करण्यात येईल.

८.८ सन २००८-०९ च्या वार्षिक योजनेमधील सिंचन क्षेत्रातील नियतव्ययाचे संवितरण देखील काटेकोरपणे निदेशांमधील जोडपत्र-पाच मध्ये नमूद केलेल्या प्रदेश निहाय टक्केवारीनुसारच करण्यात यावे.

८.९ अर्थसंकल्प मंजूर करतेवेळी कामानुसार नियतवाटप न केल्यामुळे आणि पुढेही त्याबाबत झालेल्या विलंबामुळे, आवश्यक त्या प्रमाणात आणि आवश्यक त्या पध्दतीने खर्च केला जात नाही असे देखील निदर्शनास आले आहे. म्हणून निधीचा प्रभावीपणे वापर करण्याची आणि प्रकल्प वेळेत पूर्ण होण्याची खातरजमा करून घेण्यासाठी राज्यपालांनी असा निदेश दिला आहे की, सिंचन क्षेत्रासाठी वित्तीय वर्षाच्या सुरुवातीलाच अर्थसंकल्पात कामानुसार नियतवाटप करण्यात यावे व ते अर्थसंकल्पीय दस्तऐवजाचा भाग बनवण्यात यावे.

८.१० महाराष्ट्र जल संपदा नियामक प्राधिकरण अधिनियम, २००३ याच्या कलम ११ (च) व कलम २१ (१) आणि (२) च्या तरतुदीनुसार महाराष्ट्र जलसंपदा नियामक प्राधिकरणाकडे, राज्यपालांच्या निदेशांच्या अंमलबजावणीच्या संनियंत्रणाची जबाबदारी सोपवण्यात आली आहे. महाराष्ट्र जलसंपदा नियामक प्राधिकरण अधिनियम, २००३ च्या उपरोक्त तरतुदींना अनुलक्षून, महाराष्ट्र जलसंपदा नियामक प्राधिकरणाने, निदेशांच्या अंमलबजावणीचा नियतकालिक आढावा घ्यावा आणि राज्यपालांनी असा निदेश दिला आहे की, महाराष्ट्र जलसंपदा नियामक प्राधिकरणाला तसे करणे शक्य व्हावे याकरीता राज्य शासनाने उचित यंत्रणा प्रस्थापित करावी आणि राज्यपालांच्या माहितीसाठी तिमाही अहवाल सादर करावा.

८.११ शासन व्यवस्थेशी निगडीत बाबी :

दिनांक १ मार्च २००७ च्या निदेशांमध्ये महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी, मागासक्षेत्रातील शासन व्यवस्थेशी निगडीत बाबींवर चिंता व्यक्त केली होती आणि अधिकारांचे प्रत्यायोजन, अपुरा कर्मचारीवर्ग, अपुरा निधी, आवश्यक कार्यालयीन सुविधांचा अभाव आणि शासन व्यवस्थेशी निगडीत अन्य बाबी यासारख्या समस्या सर्व प्राथम्याने सोडविण्यात याव्यात अशी इच्छा व्यक्त केली होती. पुढील दोन वर्षांत जो अनुशेष भरून काढावयाचा आहे त्याचे केंद्रीकरण अमरावती विभागातील ५ जिल्ह्यांमध्ये झाले असून तेथे हाती असलेले प्रकल्प व अनुशेष दूर करण्यासाठी आवश्यक असणारे प्रकल्प यात उघड तफावत आहे. ही वस्तुस्थिती विचारात घेतल्यास शासन व्यवस्थेशी निगडीत बाबींच्या मुद्याला अधिकच महत्व प्राप्त होते. पुरेसा कर्मचारी वर्ग पुरविणे, भुसंपादन व पुनर्वसन प्रक्रिया अधिक गतिमान करणे आणि प्रभावी संनियंत्रण यंत्रणा उभी करणे यासारख्या शासन व्यवस्थेशी निगडित बाबींची सोडवणूक केल्याखेरीज, प्रगतीपथावरील प्रकल्प वेळेवर पूर्ण करणे आणि नवीन प्रकल्प त्वरेने हाती घेणे या बाबी सुकर होणार नाहीत. सवव, मा.राज्यपालांनी दिनांक १ मार्च २००७ च्या निदेशांमधील परिच्छेद ६.९ मध्ये व्यक्त केलेल्या चिंता आणि अपेक्षांचा ते पुनरुच्चार करत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

राजभवन, मुंबई.
दिनांक : मार्च २००८

(सीताराम कुंटे)
राज्यपालांचे सचिव.

जोडपत्र-एक

१ एप्रिल १९९४, १ एप्रिल २०००, १ एप्रिल २००२, १ एप्रिल २००७ रोजी असल्याप्रमाणे सिंचन क्षेत्रातील वित्तीय अनुशेषाची तुलनात्मक स्थिती

(रुपये कोटीमध्ये)

अ.क्र.	प्रदेश	१ एप्रिल १९९४ रोजी असलेला अनुशेष	१ एप्रिल २००० रोजी असलेला अनुशेष	१ एप्रिल २००२ रोजी असलेला अनुशेष	१ एप्रिल २००७ रोजी असलेला अनुशेष
१	विदर्भ	४०८३.०० (५५.०४%)	३९५६.५० (५९.७८%)	३४२२.११ (६२.२%)	२४९९.९९ (७७.९९%)
२	मराठवाडा	२४०१.०० (३२.३७%)	२१७३.९६ (३२.८५%)	१८२१.०६ (३३.१०%)	७२९.९९ (२२.४९%)
३	उर्वरित महाराष्ट्र	९३४.०० (१२.५९%)	४८७.९१ (७.३७%)	२५८.५० (४.७१%)	०.०० (०.००%)
	एकूण :	७४१८.०० (१००%)	६६१८.३७ (१००%)	५५०१.६७ (१००%)	३२२९.९९ (१००%)

- १९९४ रोजी असलेला अनुशेष प्रती हेक्टरी रु.५०,००० या खर्च मानकानुसार निर्देशांक व अनुशेष समितीने निर्धारित केला होता.
- जल संपदा विभागाने प्रती हेक्टरी रु.५०००० इतक्या अनुरूप खर्चाच्या ऐवजी अनुशेष दूर करण्यासाठी निश्चित केलेल्या प्रकल्पांचा उर्वरित खर्च विचारात घेऊन, १ एप्रिल २००० रोजी असलेला वित्तीय अनुशेष निश्चित केलेला आहे आणि दि.११ ऑक्टोबर २००१ च्या पत्राद्वारे तो नियोजन विभागाला कळविला आहे.
- १ एप्रिल २००२ रोजी असलेला अनुशेष, १ एप्रिल २००२ रोजी असलेल्या अनुशेषातून सिंचन क्षेत्रातील अनुशेष दूर करण्यावर केलेला खर्च वजा करून त्याद्वारे काढण्यात आलेला आहे.
- १ एप्रिल २००७ रोजी असलेला अनुशेष, १ एप्रिल २००२ रोजी असलेल्या अनुशेषातून सिंचन क्षेत्रातील अनुशेष दूर करण्यावर केलेला खर्च वजा करून (म्हणजेच केलेल्या खर्चासाठी संबंधित वर्षामध्ये दूर केलेल्या अनुशेषाच्या संबंधात दिलेला भारांक बहुगुणित करून) त्याद्वारे काढण्यात आलेला आहे.

स्त्रोत :- जल संपदा विभागाने दि. २७ डिसेंबर २००७ च्या पत्राद्वारे सादर केलेली माहिती.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र-दोन

अनुशेष, लोकसंख्या, निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र व प्रगतीपथावर असलेले
प्रकल्प यांची प्रदेशनिहाय टक्केवारी दर्शविणारे विवरणपत्र

प्रदेश	एकूण लोकसंख्या*	टक्केवारी	निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र#	टक्केवारी	१ एप्रिल २००७@ रोजी असलेला सिंचन क्षेत्रातील अनुशेष (रु. कोटीमध्ये)	टक्केवारी	एकूण लोकसंख्या
विदर्भ	२०६३०९८७	२४.३०	५१०६.८०	२८.२७	२४९६.९४	७७.६०	२०६३०९८७
मराठवाडा	१५६२९२४८	१८.४१	४७५५.९०	२६.३३	७२०.६४	२२.४०	१५६२९२४८
उर्वरित महाराष्ट्र	४८६३९९४२	५७.२९	८१९९.३०	४५.४०	०.००	०.००	६०६१८३९२
एकूण :	८४९००१७७	१००.००	१८०६२.००	१००.००	३२१७.५८	१००.००	९६८७८६२७

- * स्त्रोत - जनगणना, २००१
- # स्त्रोत - निर्देशांक व अनुशेष समिती अहवाल, खंड-एक
- @ स्त्रोत - जल संपदा विभागाने पुरविलेली माहिती.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र-तीन

१ एप्रिल २००४ रोजी असल्याप्रमाणे प्रगतीपथावर असलेले मोठे, मध्यम व लघु पाटबंधारे प्रकल्पांचा खोरे निहाय व प्रदेश-निहाय शिल्लक खर्च दर्शविणारे विवरणपत्र

अ. क्र.	खोरे	प्रकल्पांची संख्या	प्रदेश-निहाय शिल्लक खर्च (रुपये कोटीमध्ये)					एकूण
			विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र			
					उत्तर महाराष्ट्र	पश्चिम महाराष्ट्र	कोकण	
१	गोदावरी	४९२	८९३३.०६ (६९.०५%)	२७७०.६२ (२१.४२%)	१२३२.६४ (९.५३%)	१२९३६.३१ (३८.३५%)
२	तापी	१८५	२३७८.३१ (३३.८७%)	१०.८६ (०.१६%)	४६३२.३७ (६५.९७%)	७०२१.५४ (२०.८२%)
३	कृष्णा	३४०	४२४.९४ (३.६५%)	२१.०७ (०.१८%)	१११९०.०८ (९६.१७%)	११६३६.०९ (३४.४९%)
४	पश्चिमेकडे वहाणाऱ्या नद्या	५९	३१.६६ (१.४८%)	२१०८.२८ (९८.५२%)	२१३९.९४ (६.३४%)
५	एकूण	१०७६	११३११.३६ (३३.५३%)	३२०६.४२ (९.५१%)	५९१७.७४ (१७.५४%)	१११९०.०८ (३३.१७%)	२१०८.२८ (६.२५%)	३३७३३.८८ (१००%)
						१९२१६.१० (५६.९६%)		
		१०७६	२३३	३५२	२४१	१९६	५४	१०७६

स्त्रोत :- नियोजन विभागाने दि. १६ नोव्हेंबर २००५ च्या पत्राद्वारे कळविल्याप्रमाणे माहिती.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र-चार

२००४-०५ व २००५-०६ मधील खर्चामधील प्रदेश-निहाय विपथन दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीमध्ये)

प्रदेश	विपथन २००४-०५	विपथन २००५-०६	एकूण विपथन	एकूण विपथन/३
विदर्भ	७९५.८९	५२०.५७	१३१६.४६	४३८.८२
मराठवाडा	१६१.७९	१३९.००	३००.७९	१००.२६
उर्वरित महाराष्ट्र	९५७.६८ *अधिक	६५९.५७ *अधिक	१६१७.२५ *अधिक	५३९.०८ *अधिक
एकूण :	९५७.६८	६५९.५७	१६१७.२५	५३९.०८

२००७-०८, २००८-०९ व २००९-१० या तीन वर्षांमध्ये भरुन काढावयाचे खर्चातील विपथने दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीमध्ये)

प्रदेश	२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०
विदर्भ	४३८.८२	४३८.८२	४३८.८२
मराठवाडा	१००.२६	१००.२६	१००.२६
उर्वरित महाराष्ट्र	५३९.०८ *अधिक	५३९.०८ *अधिक	५३९.०८ *अधिक
एकूण :	५३९.०८	५३९.०८	५३९.०८

(टीप :- *अधिक खर्च वजा करावयाचा आहे.)

स्त्रोत :-जल संपदा विभागाने कळविल्याप्रमाणे वार्षिक योजना २००४-०५ व २००५-०६ मधील सिंचन क्षेत्रामध्ये केलेल्या खर्चाचे विवरणपत्र)

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र-चार-अ

वित्तीय वर्ष २००७-०८ च्या निदेशांमध्ये निर्धारित केलेल्या सूत्रानुसार मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत वित्तीय वर्ष २००७-०८ मध्ये मराठवाडयासाठी दिलेल्या १०० कोटी रुपयांच्या अतिरिक्त नियतव्ययाची भरपाई करण्यासाठी प्रदेश-निहाय नियतव्यय दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटींमध्ये)

अ.क्र.	प्रदेश	वित्तीय वर्ष २००७-०८ च्या निदेशांमध्ये निर्धारित केलेल्या सूत्रानुसार नियतव्ययाचे वाटप	मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत दिलेले नियतव्यय	मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत अधिक नियतव्ययाची भरपाई करण्यासाठी नियतव्ययाचे वाटप	वित्तीय वर्ष २००८-०९ मध्ये तरतूद करावयाचा नियतव्यय
	(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	विदर्भ	२०७.२१ (४३.९७%)	..	२०७.२१	१०३.६०
२	मराठवाडा	१०० (२१.२२%)	१००
३	उर्वरित महाराष्ट्र	१६४.०४ (३४.८१%)	..	१६४.०४	८२.०२
४	एकूण :	४७१.२५ (१००%)	१००	३७१.२५	१८५.६२

- वित्तीय वर्ष २००७-०८ मध्ये मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत मराठवाडा प्रदेशास रु.१०० कोटी इतका अतिरिक्त नियतव्यय देण्यात आला होता. त्यास मान्यता देतेवेळी, राज्यपालांनी असा निदेश दिला होता की, वित्तीय वर्ष २००७-०८ च्या निदेशांमध्ये निर्धारित केलेल्या सूत्रानुसार इतर दोन प्रदेशांना पुढील दोन वर्षांमध्ये यथोचित भरपाई देण्यात यावी. त्यानुसार, स्तंभ (२) मधील आकडेवारी, मराठवाडा पॅकेज व सूत्रानुसार इतर दोन प्रदेशांना भरपाई करावयाचा नियतव्यय यांसह एकूण नियतव्यय दर्शविते. स्तंभ (४) व स्तंभ (५) मधील आकडेवारी स्तंभ (२) मधील आकडेवारीवरून प्राप्त झालेली/घेतलेली आहे.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र-पाच

वार्षिक योजना २००८-०९ मधील सिंचन क्षेत्रातील नियतव्ययाचे प्रदेश-निहाय वाटप दर्शविणारे
विवरणपत्र

अ.क्र.	प्रदेश	अनुशेष ४५ टक्के + लोकसंख्या २० टक्के + निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र २० टक्के + चालू असलेले प्रकल्प १५ टक्के यांचा सरासरी भारांक	नियतव्यय (रुपये कोटीमध्ये)
१	विदर्भ	५०.४६	२०२९.४९
२	मराठवाडा	२०.४६	८२२.९०
३	उर्वरित महाराष्ट्र	२९.०८	११६९.५९
४	एकूण :	१००.००	४०२१.९८

अनुशेष, लोकसंख्या, निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र व चालू असलेले प्रकल्प यांची प्रदेशनिहाय टक्केवारी
दर्शविणारे विवरणपत्र

अ.क्र.	प्रदेश	१/४/२००७ रोजी असलेला अनुशेष	लाकेसंख्या	निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र	चालू असलेले प्रकल्प	शेरा
१	विदर्भ	७७.६०	२४.३०	२८.२७	३३.५३	प्रदेशासाठी सरासरी भारांकाचे सूत्र हे ०.४५ टक्के × अनुशेषाची टक्केवारी + ०.२० टक्के लोकसंख्येची टक्केवारी + ०.२० × निव्वळ पेरणी केलेल्या क्षेत्राची टक्केवारी + ०.१५ × चालू असलेल्या प्रकल्पाची टक्केवारी
२	मराठवाडा	२२.४०	१८.४१	२६.३३	९.५१	
३	उर्वरित महाराष्ट्र	०.००	५७.२९	४५.४०	५६.९६	
	एकूण	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र - सहा

२००८-०९ मधील सिंचन क्षेत्रातील नेहमीचे नियतव्ययाचे वाटप व २००४-०५ व २००५-०६ च्या वार्षिक योजनेमध्ये टप्प्याटप्प्याने केलेल्या खर्चातील तूट/अधिक्य आणि २००७-०८ मध्ये मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत अधिक नियतव्ययाची भरपाई करण्यासाठीच्या नियतव्ययाचे नियतवाटप विचारात घेऊन, वार्षिक योजना २००८-०९ मधील सिंचन क्षेत्रातील नियतव्ययाचे प्रदेश निहाय नियतव्ययाचे नियतवाटप दर्शविणारे विवरणपत्र
(रुपये कोटीमध्ये)

क्र.	प्रदेश	(अनुशेष ४५%, लोकसंख्या २०% निव्वळ पेरणी केलेले क्षेत्र २०% व चालू असलेले प्रकल्प १५%) या आधारे २००८-०९ साठीचे नियतव्ययाचे वाटप	२००४-०५ व २००५-०६ मधील खर्चातील तूट/अधिक्य भरून काढण्यासाठीचे नियतव्ययाचे वाटप	२००७-०८ मधील मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत अधिक नियतव्यय भरून काढण्यासाठीचे नियत वाटप	एकूण नियतव्यय
	(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	विदर्भ	१९३५.८३ (५०.४६%)	४३८.८२	१०३.६०	२४
२	मराठवाडा	७८४.९२ (२०.४६%)	१००.२६	...	८
३	उर्वरित महाराष्ट्र	१११५.६१ (२९.०८%)	(-) ५३९.०८* अधिक खर्च	८२.०२	६
४	एकूण :	३८३६.३६ (१००%)	५३९.०८	१८५.६२	४०

- वित्तीय वर्ष २००८-०९ साठी सिंचन क्षेत्रामध्ये विहित केलेला किमान नियतव्यय रु.४०२१.९८ कोटी इतका आहे. जोडपत्र-चार-अ च्या स्तंभ (५) मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे मराठवाडा पॅकेजची विदर्भ व उर्वरित महाराष्ट्रास भरपाई करण्याच्या दृष्टीने, वित्तीय वर्ष २००८-०९ मध्ये त्यांना देण्यात यावयाचा नियतव्यय विहित केलेल्या किमान नियतव्ययातून वजा केलेला आहे आणि अशा प्रकारे प्राप्त झालेली रु.३८३६.३६ कोटी इतकी रक्कम, वित्तीय वर्ष २००८-०९ च्या सूत्रानुसार तीन प्रदेशांमध्ये वितरित केलेली असून ती स्तंभ (२) मध्ये दर्शविण्यात आली आहे. मागील वर्षामधील विपथनांचे समायोजन, स्तंभ (३) व (४) मध्ये दर्शविलेले आहे आणि अंतिम प्रदेशनिहाय नियतव्यय, स्तंभ (५) मध्ये दर्शविला आहे.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र - सात-अ

अमरावती प्रदेशातील सिंचन प्रकल्पांचा वित्तीय कार्यक्रम

(रुपये कोटीमध्ये)

वर्णन	संख्या	नवीनतम अंदाजित खर्च	मार्च २००७ मध्ये केलेला खर्च	१/४/०७ रोजी असलेला शिल्लक खर्च	वित्तीय कार्यक्रम						
					२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०	२०१०-११	२०११-१२	२०१२-१३	२०१३-१४
२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
अमरावती प्रदेश (वित्तीय)											
चालू असलेले प्रकल्प											
मोठे	१०	८३१२.२५	१९२७.२५	६३८५.००	६००.२४	७७७.४५	६८८.५०	५३१.६१	३३९.२४	४५०.००	३९७.२०
मध्यम	११	१७९६.७४	७५६.३४	१०४०.४०	१६०.२२	३१२.२५	२१५.०४	१९९.२४	१५३.६४	०.००	०.००
राज्य क्षेत्र लघु	९१	१४४८.६२	६९३.४१	७५५.२१	१६८.४०	३४५.०६	१७२.०४	६८.५७	१.११	०.००	०.००
स्थानिक क्षेत्र लघु	३९५	२८१.३८	१२१.५६	१५९.८२	९०.००	६९.८२	०.००	०.००	०.००	०.००	०००
एकूण (अ)	५०७	११८३८.९९	३४९८.५६	८३४०.४३	१०१८.८६	१५०४.५९	१०७५.५८	७९९.४३	४९३.९९	४५०.००	३९७२०
प्रशासकीय मान्यता मिळालेले प्रकल्प											
मोठे	०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
मध्यम	२	१४८.६९	०.००	१४८.६९	०.००	४९.००	५०.००	४९.६९	०.००	०.००	०.००
राज्य क्षेत्र लघु	४	३२.५२	०.००	३२.५२	०.००	१५.७५	१२.९८	३.७९	०.००	०.००	०.००
स्थानिक क्षेत्र लघु	०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
एकूण (ब)	६	१८१.२१	०.००	१८१.२१	०.००	६४.७५	६२.९८	५३.४८	०.००	०.००	०००
प्रशासकीय मान्यताहीन असलेले प्रकल्प											
मोठे	०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
मध्यम	३	२९०.९१	०.००	२९०.९१	०.००	७७.४६	८०.००	६०.००	५२.६५	२०.८०	०.००
राज्य क्षेत्र लघु	४	९७.२८	०.००	९७.२८	०.००	२३.२३	३२.३५	२२.७८	१८.९२	०.००	०.००
स्थानिक क्षेत्र लघु	०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
एकूण (क)	७	३८८.१९	०.००	३८८.१९	०.००	१००.६९	११२.३५	८२.७८	७१.५७	२०.८०	०.००
तापी वृहत आराखडयानुसार तपासणीधीन असलेले/मविष्यकालीन प्रकल्प व इतर लघु प्रकल्प											
मोठे	१	२५७.८६	०.००	२५७.८६	०.००	०.००	१०.००	१०.००	५०.००	७५.००	७५.००
मध्यम	२	२२६.०१	०.००	२२६.०१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
राज्य क्षेत्र लघु	२२७	३३४६.५६	०.००	३३४६.५६	०.००	३८१.७९	९१०.३८	९०१.५१	९६३.९१	१८८.९७	०.००
स्थानिक क्षेत्र लघु	२५८	६८८.३८	०.००	६८८.३८	०.००	६३.६७	२३२.५२	२४५.७५	१४६.४४	०.००	०.००
एकूण (ड)	४८८	४५१८.८१	०.००	४५१८.८१	०.००	४४५.४६	११५२.९०	११५७.२६	११६०.३४	२६३.९७	७५.००
एकूण राज्यक्षेत्र (अ) ते (ड) (१+२+३)	३५५	१५९५७.४४	३३७७.००	१२५८०.४४	९२८.८६	१९८२.००	२१७१.२९	१८४७.२०	१५७९.४७	७३४.७७	४७२.२०
एकूण स्थानिक क्षेत्र (अ) ते (ड) (४)	६५३	९६९.७६	१२१.५६	८४८.२०	९०.००	१३३.४९	२३२.५२	२४५.७५	१४६.४४	०.००	०.००
एकूण राज्य + स्थानिकक्षेत्र (अ) ते (ड)	१००८	१६९२७.२०	३४९८.५६	१३४२८.६४	१०१८.८६	२११५.४९	२४०३.८१	२०९२.९५	१७२५.९०	७३४.७७	४७२.२०

स्त्रोत :- जलसंपदा विभागाचे दि. ४ फेब्रुवारी २००८ चे पत्र.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र - सात-ब
अमरावती प्रदेशातील सिंचन प्रकल्पांचा प्रत्यक्ष कार्यक्रम

(हेक्टरमधील सिंचन क्षमता)

वर्णन	संख्या	प्रकल्पाची सिंचन क्षमता	निर्माण झालेली सिंचन क्षमता	शिल्लक क्षमता	प्रत्यक्ष कार्यक्रम								
					२००७.०८	२००८.०९	२००९.१०	२०१०.११	२०११.१२	२०१२.१३	२०१३.१४	२०१४.१५	
					७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
अमरावती प्रदेश (प्रत्यक्ष)													
चालू असलेले प्रकल्प													
माठे	१०	४८४४६५	१३८१७५	३४६२९०	१६०५६	२८१५४	२२२२४	८०००	२५०६०	३५०००	७६३१८		
मध्यम	११	७९३५६	३७०३४	४२३२२	९८०९	२२८०	३०५०	११२२६	१५९५७	०	०		
राज्य क्षेत्र लघु	९१	६६४६८	३१९११	३४५५७	७४६९	१०८६७	१४७७४	१११७	३३०	०	०		
स्थानिक क्षेत्र लघु	३९५	२१०२९	९३९१	११६३८	६१९७	५४४१	०	०	०	०	०		
एकूण (अ)	५०७	६५१३१८	२१६५११	४३४८०७	३९५३१	४६७४२	४००४८	२०३४३	४१३७७	३५०००	७६३१८		
प्रशासकीय मान्यता मिळालेले प्रकल्प													
माठे	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०		
मध्यम	२	९६४७	०	९६४७	०	०	९६५	८६८२	०	०	०		
राज्य क्षेत्र लघु	४	१७८२	०	१७८२	०	४८६	७०७	५८९	०	०	०		
स्थानिक क्षेत्र लघु	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०		
एकूण (ब)	६	११४२९	०	११४२९	०	४८६	१६७२	९२७१	०	०	०		
प्रशासकीय मान्यताहीन असलेले प्रकल्प													
माठे	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०		
मध्यम	३	१३२४१	०	१३२४१	०	०	०	४४००	६४२४	२४१७	०		
राज्य क्षेत्र लघु	४	४८१३	०	४८१३	०	१००	८९०	१८०२	२०२१	०	०		
स्थानिक क्षेत्र लघु	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०		
एकूण (क)	७	१८०५४	०	१८०५४	०	१००	८९०	६२०२	८४४५	२४१७	०		
तापी बृहत आराखड्यानुसार तपासणीहीन असलेले/भविष्यकालीन प्रकल्प व इतर लघु प्रकल्प													
माठे	१	१२८९३	०	१२८९३	०	०	०	०	०	४०००	८८९३		
मध्यम	२	१३०६६	०	१३०६६	०	०	०	०	०	६५३३	६५३३		
राज्य क्षेत्र लघु	२२७	१४०२२२	०	१४०२२२	०	९००	१२५४४	३६८३०	६६३१३	२३६३६	०		
स्थानिक क्षेत्र लघु	२५८	३२९९७	०	३२९९७	०	०	१४९८४	८१३२	६८०९	३०७३	०		
एकूण (ड)	४८८	१९९१७८	०	१९९१७८	०	९००	२७५२७	४४९६१	७९६५५	३७२४२	८८९३		
एकूण राज्यक्षेत्र (अ) ते (ड) (१+२+३)	३५५	८२५९५३	२०७१२०	६१८८३३	३३३३४	४२७८७	५५१५३	७२६४६	१२२६३८	७१५८६	८५२११		
एकूण स्थानिक क्षेत्र (अ) ते (ड) (४)	६५३	५४०२६	९३९१	४४६३५	६१९७	५४४१	१४९८४	८१३२	६८०९	३०७३	०		
एकूण राज्य + स्थानिकक्षेत्र (अ) ते (ड)	१००८	८७९९७९	२१६५११	६६३४६८	३९५३१	४८२२८	७०१३७	८०७७७	१२९४४७	७४६५९	८५२११		

स्त्रोत :- जलसंपदा विभागाचे दि. ४ फेब्रुवारी २००८ चे पत्र.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र - सात-क

सन २००२-०३ ते २००६-०७ या वर्षांच्या सिंचन क्षेत्रातील अमरावती प्रदेशातील नियतव्यय व खर्च दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीमध्ये)

अ.क्र.	वर्ष	नियतव्यय	खर्च
१	२००२-०३	७०३.५५	२१२.५६ (३०.२१%)
२	२००३-०४	९२५.८४	२३२.५६ (२५.११%)
३	२००४-०५	१५०५.२९	२८३.२३ (१८.८१%)
४	२००५-०६	१९३८.१५ *	४४८.१२ (२३.१२%)
५	२००६-०७	१०१३.७५ *	५६९.९२ (५६.२१%)

* सन २००५-०६ या वर्षासाठी संपूर्ण राज्याकरिता सिंचनाचा मूळ नियतव्यय रु.७१४.६७ कोटी इतका होता, त्या तुलनेत रुपये ३९६६.७६ कोटी इतका खर्च करण्यात आला. तसेच २००६-०७ या वर्षासाठी मूळ नियतव्यय रु. २४८१.०१ कोटी इतका होता, त्या तुलनेत रु.४६५३.९० कोटी इतका खर्च करण्यात आला. तथापि, या दोन वर्षांच्या सुधारित नियतव्ययाची आकडेवारी, जल संपदा विभागाकडे उपलब्ध नाही. म्हणून अमरावती विभागाचा सन २००५-०६ व २००६-०७ या वर्षासाठीचा वर नमूद केलेला नियतव्यय मूळ नियतव्ययामधील विभागाच्या हिश्याच्या प्रमाणात, एकूण खर्चाच्या आकडेवारीतून प्राप्त झालेला आहे. सन २००५-०६ या वर्षासाठीचा अमरावती विभागाचा मूळ नियतव्यय रु.३४९.२१ कोटी इतका होता आणि सन २००६-०७ या वर्षासाठी तो रुपये ५४०.५४ कोटी इतका होता.

- स्त्रोत :- जलसंपदा विभागाचे दि. २७ डिसेंबर २००७ चे पत्र.
- नियतव्ययाच्या आकडेवारीचा स्त्रोत :- जलसंपदा विभागाचे दि. २६ फेब्रुवारी २००८ रोजी दिलेली माहिती.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र - सात-ड

अमरावती प्रदेशात वर्षनिहाय व जिल्हानिहाय अनुशेष भरुन काढणे

(रुपये कोटीमध्ये)

अ. क्र.	जिल्हा	शिल्लक अनुशेष	२००७-०८			२००८-०९			२००९-१०			२०१०-११		
			वित्तीय कार्यक्रम	अनुशेष घटक ३५% या दराने	१/४/०८ रोजी शिल्लक अनुशेष	वित्तीय कार्यक्रम	अनुशेष घटक ४५% या दराने	१/४/०९ रोजी शिल्लक अनुशेष	वित्तीय कार्यक्रम	अनुशेष घटक ५५% या दराने	१/४/१० रोजी शिल्लक अनुशेष	वित्तीय कार्यक्रम	अनुशेष घटक ५५% या दराने	१/४/११ रोजी शिल्लक अनुशेष
१	बुलढाणा	८६७	२८०	९८	७६९	६०६	२७२.७०	४९६	६८७	३७८	११९	५४७	३०१	०
२	अकोला व वाशिम	७००	१३६	४८	६५३	४८७	२१९.१५	४३३	५४७	३०१	१३३	५४४	२९९	०
३	अमरावती	८७४	२६७	९३	७८१	५७४	२५८.३०	५२२	६५३	३५९	१६३	५०८	२७९	०
४	यवतमाळ	३६	३३६	११८	०	४४८	२०१.६०	०	५१७	२८४	०	४९४	२७२	०
५	एकूण	२४७८	१०१९	३५७	२१२१	२११५	९५१.७५	१४५२	२४०४	१३२२	४१४	२०९३	११५१	०

स्त्रोत :- जलसंपदा विभागाचे दि. ४ फेब्रुवारी २००८ चे पत्र.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र - आठ

आंतरराज्यीय जल विवाद न्यायाधिकरणाचे निवाडे/करार

महाराष्ट्राचे भौगोलिक क्षेत्र, गोदावरी, कृष्णा, तापी, नर्मदा व कोकणामधील पश्चिम वाहिणी नद्या या पाच प्रमुख नदी खोऱ्यांमध्ये विभागलेले आहे. कोकणामधील नद्यांखेरीज, इतर सर्व नदी खोऱ्यांमधील पाण्याच्या अनुज्ञेय वापराचे, आंतर-राज्यीय जल विवाद न्यायाधिकरणाचे निवाडे किंवा करार यांद्वारे नियमन केलेले आहे. त्याचा तपशील खाली दिलेला आहे.

■ गोदावरी जल विवाद न्यायाधिकरण (बच्छावत न्यायाधिकरण) :-

(१९६९ मध्ये स्थापन केले व १९८० मध्ये न्यायाधिकरणाचा निर्णय आला)

- महाराष्ट्र राज्यास वाटप केलेले पाणी १०९० टी एम सी
- केलेला पाणी साठा ४८९ टी एम सी
- नियोजित असलेला एकूण साठा ७०६.३० टी एम सी

■ कृष्णा जल विवाद न्यायाधिकरण (बच्छावत न्यायाधिकरण)

(१९६९ मध्ये स्थापन केले व १९७६ मध्ये न्यायाधिकरणाचा निर्णय आला)

- महाराष्ट्र राज्यास वाटप केलेले पाणी ५८५ टी एम सी
- केलेला पाणी साठा ५३२.८७ टी एम सी
- नियोजित असलेला एकूण साठा ५८५ टी एम सी

■ तापी खोरे (अय्यंगर समिती)
(१९५८ मध्ये अहवाल आला)

- महाराष्ट्र राज्यास वाटप केलेले पाणी १९१.४ टी एम सी
- केलेला पाणी साठा ८१.४६६ टी एम सी
- नियोजित असलेला एकूण साठा १८६.४१६ टी एम सी

■ नर्मदा जल विवाद न्यायाधिकरण

(१९७८ मध्ये न्यायाधिकरणाचा निर्णय आला)

- महाराष्ट्र राज्यास वाटप केलेले पाणी १०.८९ टी एम सी
- केलेला पाणी साठा ०.९२ टी एम सी
- नियोजित असलेला एकूण साठा ०.९२ टी एम सी

स्त्रोत :- जलसंपदा विभागाचे दि. ५ मार्च २००८ चे पत्र.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

इतर अनुशेष क्षेत्रासाठी निदेश

विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळे आदेश, १९९४ याच्या नियम ७ अन्वये वार्षिक योजना २००८-०९ मधील इतर अनुशेष क्षेत्रातील (सिंचन क्षेत्र वगळून) प्रदेशनिहाय व क्षेत्रनिहाय नियतव्ययाच्या वाटपासंबंधात

१. प्रस्तावना :

- १.४ भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद ३७१(२) अन्वये राष्ट्रपतींनी केलेल्या महाराष्ट्र राज्य (विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्रासाठी राज्यपालांची विशेष जबाबदारी) आदेश, १९९४ याद्वारे विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळांच्या क्षेत्रांच्या बाबतीत संविधानाच्या अनुच्छेद ३७१ च्या खंड (२) च्या उप-खंड (ख) व (ग) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या बाबींसाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांकडे विशेष जबाबदारी सोपविलेली आहे. महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दि. ३० एप्रिल १९९४ रोजी उक्त तीनही प्रदेशांसाठी स्वतंत्र वैधानिक विकास मंडळे स्थापन करणारा विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळे आदेश, १९९४ निर्गमित केला आहे.
- १.५ उक्त आदेशाच्या नियम ७ नुसार, संपूर्ण राज्याच्या आवश्यक गरजा विचारात घेऊन, विकास मंडळांच्या क्षेत्रांसाठी विकास खर्चाच्या निधींचे समन्यायाने नियतवाटप केल्याची सुनिश्चिती करण्याबाबत महाराष्ट्राच्या राज्यपालांची विशेष जबाबदारी आहे.
- १.६ उक्त आदेशाच्या नियम ८ नुसार, राज्यपालांनी दिलेल्या निधींचे किंवा नियतव्ययाचे वाटप राज्य विधानमंडळासमोर सादर करण्यात येणाऱ्या वार्षिक वित्तीय विवरणपत्रामध्ये दर्शविण्यात येईल आणि उपरोक्त नियतव्ययाच्या संबंधातील विकास कामे राज्य शासनाकडून करण्यात येतील किंवा करविण्यात येतील आणि अशाप्रकारे नियतवाटप केलेला निधी, एका मंडळाच्या क्षेत्रामधून दुसऱ्या मंडळाच्या क्षेत्रामध्ये वळविण्यात येणार नाही.

२. पार्श्वभूमी

- २.१ १९९४ मध्ये स्थापन करण्यात आलेल्या निर्देशांक व अनुशेष समितीने परिगणित केल्याप्रमाणे दिनांक १ एप्रिल १९९४ रोजी एकूण अनुशेष रु.१४००६.७७ कोटी इतका होता त्यापैकी रुपये ६५८८.७७ इतका अनुशेष सिंचनाव्यतिरिक्त असणाऱ्या क्षेत्राचा होता. तपशील जोडपत्र-एक मध्ये दिलेला आहे.
- २.२ वित्तीय वर्ष १९९५-९६ ते वित्तीय वर्ष २००१-०२ या दरम्यान अनुशेष दूर करण्यावरील खर्च वजा करता दिनांक १ एप्रिल २००२ रोजी इतर क्षेत्रांकरिता रु.४२०८.९८ कोटी इतका अनुशेष निश्चित करण्यात आला होता. याबाबतचा तपशील जोडपत्र-दोन मध्ये दिलेला आहे. अशाच प्रकारची पध्दत अनुसरून, दिनांक १ एप्रिल २००५, २००६ आणि २००७ रोजी अनुशेष निश्चित करण्यात आलेला आहे. त्याबाबतचा तपशील जोडपत्र-तीन मध्ये दिलेला आहे.
- २.३ हे निदेश, दिनांक ६ मार्च २००६ आणि दिनांक १ मार्च २००७ रोजी दिलेल्या निदेशांनुरूप आहेत. दिनांक १ एप्रिल २००५ रोजी असलेला रु.३९०९ कोटी इतका अनुशेष वित्तीय वर्ष २००६-०७ पासून सुरु होणाऱ्या व वित्तीय वर्ष २००८-०९ मध्ये संपणाऱ्या ३ वर्षांमध्ये भरून काढणे हे दिनांक ६ मार्च २००६ रोजी देण्यात आलेल्या निदेशांचे उद्दिष्ट होते. दिनांक १ मार्च २००७ रोजी दिलेल्या निदेशात, दिनांक १ एप्रिल २००६ रोजी असलेला रु.३०३४.५० कोटी इतका अनुशेष दोन वर्षांत म्हणजे वित्तीय वर्ष २००७-०८ आणि वित्तीय वर्ष २००८-०९ मध्ये भरून काढण्याचे योजिलेले आहे.
- २.४ दिनांक १ एप्रिल २००७ रोजी असलेला उर्वरित अनुशेष रु.२२५७.१२ कोटी इतका आहे. यावरून दिनांक १ एप्रिल २००६ रोजी असलेला अनुशेष रु.७७८.३८ कोटी इतका म्हणजेच २५.६१ टक्क्यांनी कमी झाला असे जोडपत्र तीन वरून असे दिसून येते. जरी इतर क्षेत्रांतील अनुशेष मार्च २००९ पर्यंत भरून काढण्याचे योजिलेले असले तरी, सद्यस्थितीचे आणि प्रत्यक्ष केलेल्या खर्चाचे पुनर्विलोकन केले असता, असे दिसून येते की, रुपये २२५७.१२ कोटी इतका उर्वरित अनुशेष, एका वित्तीय वर्षात म्हणजे वित्तीय वर्ष २००८-०९ मध्ये भरून काढणे शक्य नाही. म्हणून, राज्यपालांचे असे मत आहे की, सिंचनाव्यतिरिक्त इतर क्षेत्रांतील अनुशेष दूर करण्याची कालमर्यादा, मार्च २०१० पर्यंत वाढविण्यात यावी.

३. सिंचन क्षेत्राव्यतिरिक्त इतर क्षेत्रातील अनुशेष दूर करण्यासाठी नियतव्ययाचे वाटप

३.१ सिंचन क्षेत्राव्यतिरिक्त इतर अनुशेष क्षेत्राकरिता, अनुशेष नियतव्यय आणि अनुशेषेत्तर नियतव्यय हे स्वतंत्र रहातील. वित्तीय वर्ष २०००-०१, वित्तीय वर्ष २००१-०२, वित्तीय वर्ष २००२-०३, वित्तीय वर्ष २००३-०४, वित्तीय वर्ष २००५-०६ आणि २००६-०७ यांमध्ये अनुशेष दूर करण्यासाठी केलेला खर्च विचारात घेतल्यानंतर, १ एप्रिल २००७ रोजी असलेला प्रदेश-निहाय आणि क्षेत्रनिहाय शिल्लक असलेला अनुशेष जोडपत्र-चार मध्ये दर्शविला आहे.

३.२ जोडपत्र-चार मधील विवरणपत्रावरून, दिनांक १ एप्रिल २००७ रोजी असलेला सिंचन क्षेत्र वगळून इतर क्षेत्रांतील अनुशेष रुपये २२१७.१२ कोटी इतका असून तो पुढील दोन वर्षांमध्ये दूर करावयाचा आहे. म्हणून प्रत्येक वर्षात तरतूद करावयाचा किमान नियतव्यय रु.११२८.५६ कोटी इतका असेल. तथापि, नियोजन विभागाने असे कळविले आहे की, वित्तीय वर्ष २००८-०९ च्या वार्षिक योजनेमध्ये अनुशेष दूर करण्यासाठी रु.१४०० कोटी इतक्या रकमेचे नियतवाटप करता येऊ शकेल.

३.३ म्हणून, माननीय राज्यपालांनी असा निदेश दिला आहे की, वित्तीय वर्ष २००८-०९ च्या वार्षिक योजनेत सिंचनाव्यतिरिक्त इतर क्षेत्रांमधील अनुशेष दूर करण्यासाठी रु.१४०० कोटी इतक्या रकमेचे नियतवाटप रोखून ठेवण्यात यावे.

जोडपत्र-पाच मधील विवरणपत्रात दिल्याप्रमाणे दिनांक १ एप्रिल २००७ रोजी शिल्लक असणाऱ्या त्या त्या प्रादेशिक अनुशेषाच्या प्रमाणात तीन प्रदेशांमध्ये या नियतवाटपाचे वितरण करण्यात यावे. सन २००८-०९ या वर्षातील अनुशेष दूर करण्यासाठी रु.१४०० कोटी इतक्या रकमेचे प्रदेशनिहाय नियतवाटप पुढीलप्रमाणे करण्यात यावे:-

अ.क्र.	प्रदेश	अनुशेष दूर करण्यासाठी नियतवाटप (रु.कोटीमध्ये)	एकूण टक्केवारी
१	विदर्भ	३७५.३४	२६.८१
२	मराठवाडा	३३६.९८	२४.०७
३	उर्वरित महाराष्ट्र	६८७.६८	४९.१२
४	एकूण	१४००.००	१००.००

तसेच, प्रदेशातील अनुशेष दूर करण्यासाठी देण्यात आलेल्या नियतव्ययाचे क्षेत्रनिहाय नियतवाटप, जोडपत्र-पाच मधील विवरणपत्रात दिल्याप्रमाणे १ एप्रिल २००७ रोजी त्या त्या क्षेत्रात शिल्लक असलेल्या अनुशेषाच्या प्रमाणात तसेच इतर अनुशेष क्षेत्रांमध्ये वित्तीय वर्ष २००७-०८ मध्ये केलेल्या खर्चाची स्थिती विचारात घेऊन, करण्यात येईल.

४. इतर अनुशेष क्षेत्रांमधील काळजीचे मुद्दे :-

४.१ दिनांक १ मार्च २००७ च्या निदेशात असे नमूद करण्यात आले होते की, इतर अनुशेष क्षेत्रांत केलेला खर्च हा, नियतव्ययाच्या १५टक्के ते २० टक्क्यांपेक्षा अधिक नाही. सर्वसाधारण शिक्षण, सार्वजनिक आरोग्य, कृषी पंप संचांचे विद्युतीकरण आणि तंत्र शिक्षण यांसारख्या काही क्षेत्रांमधील परिस्थिती अधिक भयावह आहे. म्हणून, राज्यपालांनी असा निदेश दिला होता की, नियोजन विभागाने, अनुशेष असलेल्या सर्व क्षेत्रांपैकी प्रत्येक उप-क्षेत्रातील प्रत्यक्ष व वित्तीय अनुशेषाचा आढावा घ्यावा आणि दि. १ एप्रिल २००६ रोजी असलेल्या अनुशेषाच्या आकडेवारीचा मेळ घालावा.

४.२ नियोजन विभागाने सर्वसाधारण शिक्षण क्षेत्राच्या संबंधात उक्त काम पूर्ण केले आहे आणि दि. २९ जानेवारी २००८ च्या त्यांच्या पत्रात असे कळविले आहे की, अनुशेष दूर करण्यासाठी नियतव्यायाचा वापर न करता सर्वसाधारण नियतव्ययाचा वापर करून, सर्वसाधारण शिक्षण क्षेत्रातील प्रत्यक्ष अनुशेष दूर करण्यात आलेला असल्याने, प्रत्यक्ष अनुशेष दूर झाला असला तरी वित्तीय अनुशेष तसाच राहिला आहे. म्हणून, नियोजन विभागाने असे प्रस्तावित केले आहे की, सर्वसाधारण शिक्षण

क्षेत्रातील रु.७७.१९ कोटी इतका शिल्लक असलेला वित्तीय अनुशेष रद्द करावा आणि त्यासाठी राज्यपालांची मान्यता घेण्यात यावी. तथापि, राज्यपालांनी त्यासाठी तीन वैधानिक विकास मंडळांची संमती मागवली असून ते प्रकरण अद्याप प्रतिक्षित आहे. वैधानिक विकास मंडळांनी तशी संमती दिल्याशिवाय, सर्वसाधारण शिक्षणातील शिल्लक असलेला अनुशेष रद्द करण्याच्या प्रश्नावर अंतिमतः निर्णय घेता येत नाही. म्हणून, एकूण, अनुशेषामधून उक्त अनुशेष वजा करणे या क्षणी शक्य नाही. सर्वसाधारण शिक्षण क्षेत्रातील अनुशेषाच्या सध्याच्या स्थितीत तूर्त कोणतेही बदल केलेले नाहीत. तथापि, सध्या अनुशेष दूर करण्यासाठी रु. १ कोटीची लाक्षणिक तरतूद दर्शविण्यात आलेली आहे. तीन वैधानिक विकास मंडळांकडून अभिप्राय मिळल्यानंतर, यासंबंधात अंतिम निर्णय घेण्यात येईल आणि जर आवश्यक असेल तर, त्यानंतर नियतव्ययात फेरबदल करण्यात येईल.

४.३ सार्वजनिक आरोग्य, तंत्र शिक्षण आणि कृषी पंप-संचांचे विद्युतीकरण हे अनुशेषाच्या इतर क्षेत्रातील काळजीचे मुद्दे असून त्यामध्ये अनुशेष दूर करण्याची गती अत्यंत धीमी आहे. म्हणून, या क्षेत्रातील अनुशेष दूर करण्याच्या प्रक्रियेत अंतर्भूत असलेल्या समस्यांचा सविस्तर आढावा घेण्यासाठी दि. १६ फेब्रुवारी २००८ रोजी राज भवन येथे नियोजन आणि संबंधित विभागातील अधिकाऱ्यांबरोबर एक बैठक घेण्यात आली आणि त्यात एक निर्देशक कृती आराखडा तयार करण्याचे ठरविण्यात आले. सार्वजनिक आरोग्य, तंत्र शिक्षण व ऊर्जा या विभागांना प्रत्यक्ष व वित्तीय अनुशेषांमधील फरकाचा मेळ बसविणे व अनुशेष दूर करण्याबाबत येणारे सर्व अडथळे दूर करणे आणि त्यासाठी मनापासून प्रयत्न करणे या गोष्टी करण्यास सांगण्यात आले. अशा उपाययोजनांचा अवलंब केल्यानंतर देखील, काही तांत्रिक कारणांमुळे काही प्रमाणात अनुशेष दूर करणे शक्य झाले नाही तर, विभागाने सर्व संबंधितांशी विचारविनिमय करून अनुशेष रद्द करण्यासाठी राज्यपालांच्या विचारार्थ एक प्रस्ताव पाठवावा. तसेच प्रत्यक्ष अनुशेष आणि वित्तीय अनुशेष यांमधील विसंगतीची समस्या सोडवण्यासाठी वित्तीय अनुशेषाची काही रक्कम रद्दकरणे आवश्यक असेल तर, त्याबाबतही तशाच प्रकारची कार्यपध्दती अनुसरण्यात यावी.

४.४ उचित विचारविनिमयाची प्रक्रिया अनुसरून पाठविलेले असे प्रस्ताव मिळाल्यानंतर, सार्वजनिक आरोग्य, तंत्र शिक्षण आणि कृषी पंप-संचाचे विद्युतीकरण या क्षेत्रांतील अनुशेषाच्या स्थितीचा आणि अनुशेष दूर करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या नियतव्ययाचा आढावा घेण्यात येईल आणि अनुशेषाच्या आकडेवारीत तसेच, क्षेत्रनिहाय नियतव्ययात आवश्यक ते फेरबदल करण्यात येतील.

५. क्षेत्रांतील अनुशेष दूर करण्यासाठी योजनानिहाय नियतव्यय :

वर नमूद केल्याप्रमाणे त्या त्या वैधानिक विकास मंडळांतर्गत येणाऱ्या क्षेत्रांचा अनुशेष दूर करण्यासाठीच्या एकूण नियतव्ययाच्या वाटपातून त्या त्या वैधानिक विकास मंडळांशी आणि जिल्हा स्तरीय योजनांच्या बाबतीत संबंधित जिल्हा नियोजन समित्यांशी व राज्य निधी (State Pool) व राज्य स्तरिय योजनांच्या बाबतीत संबंधित विभागांशी विचारविनिमय करून केलेल्या शिफारशींच्या आधारे, नियोजन विभागाने, योजनानिहाय नियतव्यय काढावा.

६. सिंचन क्षेत्रातील नियतव्ययाचे वाटप आणि इतर अनुशेष क्षेत्रांमधील अनुशेष दूर करण्यासाठीचा निधी वजा केल्यानंतर, उर्वरित योजनांतर्गत नियतव्ययाचा विभागणीयोग्य भाग, तिन्ही प्रदेशांमध्ये त्यांच्या एकूण लोकसंख्येच्या प्रमाणात वितरित करण्यात यावा.

७. अनुशेष क्षेत्राकडून अनुशेषेत्तर क्षेत्राकडे आणि एका वैधानिक विकास मंडळाच्या क्षेत्राकडून दुसऱ्या वैधानिक विकास मंडळाच्या क्षेत्राकडे निधी वळविण्यात येणार नाही.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

राज भवन, मुंबई.
दिनांक: मार्च २००८.

(सीताराम कुंटे)
राज्यपालांचे सचिव.

जोडपत्र -एक

निर्देशांक व अनुशेष समितीने परिगणना केल्याप्रमाणे दिनांक १ एप्रिल १९९४ रोजी असलेला प्रदेशनिहाय वित्तीय अनुशेष दर्शविणारे
विवरणपत्र

(रुपये कोटीमध्ये)

अ.क्र.	प्रदेश	सिंचन	इतर अनुशेषाची क्षेत्रे	एकूण अनुशेष
१	विदर्भ	४०८३.०० (५५.०४%)	२५४१.०२ (३८.५७%)	६६२४.०२ (४७.६०%)
२	मराठवाडा	२४०१.०० (३२.३७%)	१६०३.५५ (२४.३४%)	४००४.५५ (२८.७७%)
३	उर्वरित महाराष्ट्र	९३४.०० (१२.५९%)	२४४४.२० (३७.०९%)	३३७८.२० (२३.६३%)
४	एकूण	७४१८.०० (१००%)	६५८८.७७ (१००%)	१४००६.७७ (१००%)

स्त्रोत :- निर्देशांक व अनुशेष समिती अहवाल.

जोडपत्र-दोन

दिनांक १ एप्रिल २००२ रोजी असलेला प्रदेशनिहाय वित्तीय अनुशेष दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीमध्ये)

अ.क्र.	प्रदेश	सिंचन	इतर अनुशेषाची क्षेत्रे	एकूण अनुशेष
१	विदर्भ	३४२२.११ (६२.२०%)	१३९९.८७ (३३.२५%)	४८२१.९८ (४९.६६%)
२	मराठवाडा	१८२१.०६ (३३.१०%)	१०४५.५९ (२४.८४%)	२८६६.६५ (२९.५२%)
३	उर्वरित महाराष्ट्र	२५८.५० (४.७०%)	१७६३.५२ (४१.९०%)	२०२२.०२ (२०.८२%)
४	एकूण	५५०१.६७ (५६.६५%)	४२०८.९८ (४३.३४%)	९७१०.६५ (१००%)

- १ एप्रिल २००२ रोजी असलेला अनुशेष, वित्तीय वर्ष १९९५-९६ ते वित्तीय वर्ष २००१-०२ या कालावधीमध्ये सिंचनाव्यतिरिक्त इतर क्षेत्रातील अनुशेष दूर करण्यावर केलेला खर्च वजा करून, त्याद्वारे परिगणना करण्यात आलेला आहे.

स्त्रोत:- वरील माहिती, नियोजन विभागाने सादर केलेल्या खर्चाच्या विवरणपत्रावर आधारित आहे.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र-तीन

१ एप्रिल १९९४, १ एप्रिल २००२, १ एप्रिल २००५, १ एप्रिल २००६ आणि १ एप्रिल २००७ रोजी असलेल्या इतर अनुशेष क्षेत्रांतील वित्तीय अनुशेषाची तुलनात्मक स्थिती दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीमध्ये)

अ. क्र.	प्रदेश	१ एप्रिल १९९४ रोजी असलेला अनुशेष	१ एप्रिल २००२ रोजी असलेला अनुशेष	१ एप्रिल २००५ रोजी असलेला अनुशेष	१ एप्रिल २००६ रोजी असलेला अनुशेष	१ एप्रिल २००७ रोजी असलेला अनुशेष	२००२ आणि ३१ मार्च २००७ दरम्यानच्या वित्तीय अनुशेषातील कमी झालेली टक्केवारी
१	विदर्भ	२५४१.०२ (३८.५७%)	१३९९.८७ (३३.२५%)	१३२९.६६ (३४.०२%)	९२३.७७ (३०.४४%)	६०५.०८ (२६.८१%)	५६.७८%
२	मराठवाडा	१६०३.५५ (२४.३४%)	१०४५.५९ (२४.८४%)	८५४.१३ (२१.८५%)	६९५.७८ (२२.९३%)	५४३.३० (२४.०७%)	४८.०४%
३	उर्वरित महाराष्ट्र	२४४४.२० (३७.०९%)	१७६३.५२ (४१.०९%)	१७२५.२१ (४४.१३%)	१४१४.९५ (४६.६३%)	११०८.७४ (४९.१२%)	३७.१३%
४	इतर अनुशेष क्षेत्रे (एकूण अनुशेष)	६५८८.७७ (१००%)	४२०८.९८ (१००%)	३९०९.०० (१००%)	३०३४.५० (१००%)	२२५७.१२ (१००%)	४६.३७%

- वरील तक्त्यात दर्शविलेला संबंधित दिनांकाचा अनुशेष, वित्तीय वर्ष १९९५-९६ पासून १ एप्रिल १९९४ रोजी असलेल्या अनुशेषाच्या रकमेतून त्या दिनांकापर्यंत केलेला खर्च वजा करून त्याद्वारे परिगणना करण्यात आला आहे.

स्त्रोत:- वरील माहिती, नियोजन विभागाने सादर केलेल्या खर्चाच्या विवरणपत्रावर आधारित आहे.

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र-चार

वार्षिक योजना २०००-०१, २००१-०२, २००२-०३, २००३-०४, २००४-०५, २००५-०६ आणि २००६-०७ या कालावधीतील अनुशेष दूर करण्यासाठीचा खर्च विचारात घेऊन १ एप्रिल २००७ रोजी सिंचनाव्यतिरिक्त इतर क्षेत्रातील प्रदेशनिहाय उर्वरित वित्तीय अनुशेष दर्शविणारे विवरणपत्र

अ क्र	प्रदेश	विदर्भ			मराठवाडा			उर्वरित महाराष्ट्र			एकूण			क्षेत्रनिहाय एकूण टक्केवारी
		१/४/२००० रोजी असलेला अनुशेष	२०००-०१, २००१-०२, २००२-०३, २००३-०४, २००४-०५, २००५-०६ आणि २००६-०७ या कालावधीतील खर्च	१/४/२००७ रोजी असलेला उर्वरित अनुशेष	१/४/२००० रोजी असलेला अनुशेष	२०००-०१, २००१-०२, २००२-०३, २००३-०४, २००४-०५, २००५-०६ आणि २००६-०७ या कालावधीतील खर्च	१/४/२००७ रोजी असलेला उर्वरित अनुशेष	१/४/२००० रोजी असलेला अनुशेष	२०००-०१, २००१-०२, २००२-०३, २००३-०४, २००४-०५, २००५-०६ आणि २००६-०७ या कालावधीतील खर्च	१/४/२००७ रोजी असलेला उर्वरित अनुशेष	१/४/२००० रोजी असलेला अनुशेष	२०००-०१, २००१-०२, २००२-०३, २००३-०४, २००४-०५, २००५-०६ आणि २००६-०७ या कालावधीतील खर्च	१/४/२००७ रोजी असलेला उर्वरित अनुशेष	
१	रस्ते	६९३.९७	५७३.८६	१२०.११ (४३.८०%)	४३७.५७	४०८.१५	२९.४२ (१०.७३%)	६५७.६९	५३३.०२	१२४.६७ (४५.४७%)	१७८९.२३	१५१५.०३	२७४.२०	१२.१५%
२	सर्वसाधारण शिक्षण	१४.८६	०.१४	१४.७२ (९९.०७%)	१३.३३	०.१२	१३.२१ (९७.११%)	५०.०४	०.७८	४९.२६ (६३.८२%)	७८.२३	१.०४	७७.१९	३.४२%
३	तंत्र शिक्षण	१०५.२३	४०.९७	६४.२६ (२३.४०%)	७३.२३	२२.९७	५०.२६ (१८.३०%)	२४१.०९	८०.९९	१६०.१० (५८.३०%)	४१९.५५	१५४.९३	२७४.६२	१२.१७%
४	सार्वजनिक आरोग्य	१८७.३४	४१.८६	१४५.४८ (१२.८९%)	४२२.७४	४३.६३	३७९.११ (३३.६०%)	७४३.५९	१३९.७९	६०३.८० (५३.५१%)	१३५३.६७	२२५.२८	११२८.३९	४९.९९%
५	नागरी पाणी पुरवठा	२७.२०	३१.०५	(-) ३.८५*	७८.७२	७७.४८	१.२४ (१००%)	१८.०४	(-) १८.०४ *	१०५.९२	१२६.५७	१.२४	०.०५%
६	मृद संधारण	१३३.२१	१०७.९७	२५.२४ (२३.८१%)	५०.९८	३३.१३	१७.८५ (१६.८४%)	२४५.२३	१८२.३३	६२.९० (५९.३५%)	४२९.४२	३२३.४३	१०५.९९	४.७०%
७	पशु वैद्यकीय सेवा	०.१३	०.११	०.०२ (०.८८%)	०.८७	०.३५	०.५२ (२२.९१%)	३.१७	१.४४	१.७३ (७६.२१%)	४.१७	१.९०	२.२७	०.१०%
८	पंप-संचांचे विद्युतीकरण	६६०.१९	४२४.९४	२३५.२५ (५९.८३%)	२९५.६६	२४३.९७	५१.६९ (१३.१५%)	२२०.०३	११३.७५	१०६.२८ (२७.०२%)	११७५.८८	७८२.६६	३९३.२२	१७.४२%
९	एकूण	१८२२.१३	१२२०.९०	६०५.०८ (२६.८१%)	१३७३.१०	८३९.८०	५४३.३० (२४.०७%)	२१६०.८४	१०७०.१४	११०८.७४ (४९.१२%)	५३५६.०७	३१३०.८४	२२५७.१२ (१००%)	१००%

जोडपत्र-पाच

वार्षिक योजना २००८-०९ मधील अनुशेष दूर करण्यासाठीच्या नियतव्ययाचे प्रदेशनिहाय व क्षेत्रनिहाय नियतवाटप दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीमध्ये)

स.क्र.	क्षेत्र	ध्वदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	एकूण नियतव्यय
१	रस्ते	१७.५२ (४३.८०%)	४.२९ (१०.७३%)	१८.१९ (४५.४७%)	४०.०० (२.८६%)
२	सर्वसाधारण शिक्षण	०.१९ (१९.०७%)	०.१७ (१७.११%)	०.६४ (६३.८२%)	१.०० (०.०७%)
३	तंत्र शिक्षण	५०.१३ (२३.४०%)	३९.२१ (१८.३०%)	१२४.९१ (५८.३०%)	२१४.२५ (१५.३०%)
४	सार्वजनिक आरोग्य	८२.४६ (१२.८९%)	२१४.९४ (३३.६०%)	३४२.३० (५३.५१%)	६३९.७० (४५.६९%)
५	नागरी पाणी पुरवठा	०.०० (०%)
६	भूविकास, मृद व जलसंधारण फलोत्पादन	३१.३३ (२३.८१%)	२२.१६ (१६.८४%)	७८.११ (५९.३५%)	१३१.६० (९.४०%)
७	पशुवैद्यकीय सेवा	०.०१ (०.८८%)	०.२३ (२२.९१%)	०.७६ (७६.२१%)	१.०० (०.०७%)
८	पंप-संचांचे विद्युतीकरण	२२२.८४ (५९.८३%)	४८.९८ (१३.१५%)	१००.६३ (२७.०२%)	३७२.४५ (२६.६०%)
९	एकूण	३७५.३४ (२६.८१%)	३३६.९८ (२४.०७%)	६८७.६८ (४९.१२%)	१४००.०० (१००%)

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.

जोडपत्र-पाच
वार्षिक योजना २००८-०९ मधील अनुशेष दूर करण्यासाठीच्या
नियतव्ययाचे क्षेत्रनिहाय नियतवाटप दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीमध्ये)

अ.क्र.	क्षेत्र	एकूण नियतवाटप
१	श्रस्ते	४०.०० (२.८६%)
२	सर्वसाधारण शिक्षण	१.०० (०.०७%)
३	तंत्र शिक्षण	२१४.२५ (१५.३०%)
४	सार्वजनिक आरोग्य	६३९.७० (४५.६९%)
५	नागरी पाणी पुरवठा	०.०० (०%)
६	भूविकास, मृद व जल संधारण व फलोत्पादन	१३१.६० (९.४०%)
७	पशु वैद्यकीय सेवा	१.०० (०.०७%)
८	पंप-संचांचे विद्युतीकरण	३७२.४५ (२६.६०%)
९	एकूण	१४००.०० (१००%)

(आश्विनी भिडे)
राज्यपालांच्या उप सचिव.